

25. novembril
1926.

IV. aastakäik.

Ilmub 20 korda aastas, nimelt iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

Tellimise hind:	Aastas Mk. 500.—	Kuulutuste hind: 1 lehekülj Mk. 3000.—
	Pooles aastas " 250.—	
	Üksik number " 25.—	
	1923 aastak. " 50.—	
	1924 " " 300.—	
	1925 " " 500.—	
Kõidetud aastakäigud Mk. 80, 125 ja 150 kallimad.	Dokumentide kaotamise kuulutused Mk. 50 dokumendi pealt.	
	Omaavalitsustele kuulutuste pealt lehekülgede järele 30% hinnaalandust.	

Toimetus ja talitus Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond Nr. 609.

SISU:

Eesti Maakondade Liidu viienda aastapäeva puhul:

On meie omavalitsus tugev, siis on ka riik tugev — H. Lauri Lhk.	299
Maakondade Liit — ühemeelne töökoondus meie maa-omavalitsuses. — O. Suursööt "	299
Mõnda omavalitsuse tekkimise algpäivilt Tartumaal — H. Priimägi "	300
Mõned märkused Eesti Maakondade Liidu asutamisest — H. Nurk "	302
Mõtted Maakondade Liidu viienda aastapäeva puhul — T. Laur "	302
Täidame oma ülesande niikaua — P. Riives "	303

(Järg teisel poolel).

Kas on E. Maakondade Liit oma ülesandeid täitnud?	
— J. Sõnajalg	Lhk. 304
Alustoed ja ülikool — M. Krusemann	" 304
Iseseisvaid kokkukõlastades — A. Martinson	" 304
„Lähme vooris, kirjutame alla“ — E. Rosenberg	" 305
Meie asi on õige, hingega on töö juures oldud — H. Avikson.	" 305
Viis aastat tööd	" 306
Omavalitsuse tegelased: E. Maakondade Liidu endised ja praegused juhatus liikmed: O. Suursööt, H. Priimägi, T. Laur, H. Nurk, E. Sõnajalg, M. Krusemann, P. Riives, H. Lauri, A. Martinson, E. Rosenberg, E. Saar, H. Avikson	" 308
Omavalitsuste uutest arvepidamise kavadest — miste —	" 317
Au ja hea nime kaitseks	" 321
Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest	" 321
Riigikohtu seletused	" 325
Küsimused ja vastused	" 327
Kuulutused.	" 298, 328

Petseri Maakonnaavalitsus teatab, et Maakonnaavalitsuse ruumes 6. detsembril 1926 a. kell 14 saab suusõnalisel vähempakkumisel, järelepakkumisega 3 päeva pärast, väljaantud

kivitee ehitamine

Petseri-Võõbsu teel 1—2 kilom. 1046 ruutsülla ulatusel.

Vähempakkumisest osavõtjatel tuleb sissemaksta Maakonnaavalitsuse kassasse tagatiseks sula raha ehk panga garantiides 150.000 marka. Tööde kirjeldusega, konditsioonidega ja tehniliste tingimistega võib Maakonnaaval. tehnika osakonnas igal tööpäeval kella 10—11.

PETSERI MAAKONNAVALITSUS.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

————— Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. —————

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Eesti Maakondade Liidu viienda aastapäeva puhul.

On meie omavalitsus tugev, siis on ka meie riik tugev.

Omavalitsustel on meie riigielus suur ülesanne, Eesti iseseisvuse algpäevadel ja vabadussõja ajal olid maaomavalitsused ainukesed riigi keskvoimu esitajad ja teostajad kohtadel. Esinesid vääriliselt ja töötasid rasketes oludes tagajärjekalt.

Tulid rahulised ajad. Maaomavalitsused jätkasid kavakindlalt tööd maa heakäekäigu eest hoolitsemisel.

Et tööd ühtlustada, oma soovisi ja nõudeid täideviia, oma hädasid laiematele hulkadele, seadusandjatele ja keskvalitsusele tarviliselt teatavaks teha, ühinesid maaomavalitsused „Eesti Maakondade Liiduks“.

Liit on mõjuvalt kaasa aidanud normaalse vahekorra loomiseks keskvalitsuse ja maaomavalitsuste vahel, on maakonnaomavalitsuste elu arendanud.

Liit kutsus ka ellu maaomavalitsuste ajakirja „Maaomavalitsus'e“.

Täna, Eesti Maakondade Liidu viienda ajakirja „Maaomavalitsuse“ kolmandama aastapäeva puhul võivad maaomavalitsuste tegelased ja nendele kaasatundjad täie rahuldustundega tehtud töö peale tagasi vaadata ja uut jõudu koguda edaspidiseks tööks ja võitluseks maaomavalitsuste huvide eest.

Südamlik tänu Liidu- ja „Maaomavalitsuse“ ellukutsujatele, juhtivatele tegelastele ja kaastöötajatele ning kõigile maaomavalitsuse tegelastele ja maaomavalitsuste kaasatundjatele!

On meie omavalitsus tugev, siis on ka meie riik tugev.

H. Lauri

Eesti Maakondade Liidu esimees

Maakondade Liit — ühemeelne töökoondus meie omavalitsuses.

Meie riikline iseolemine on kestnud alles liiga lühikest aega, sama ka meie omavalitsus kohtadel selleks, et juba kindlate väljakujunenud traditsioonide ja töömetoodidega arvestada võiks.

Tihti peale tuleb veel ette, kus tehtud tööd ja otsusi oleme sunnitud ümber teha ja otsustama; oleme sunnitud pimesi kobama ja ka võersilt ühel või teisel puhul alust ja eeskujut otsima.

See traditsioonide ja kindlate väljakujunenud töövormide ja aluste puudus tundub tihti peale suure raskusena nii riigi kui omavalitsuse töös, aga seesama raskus on ka alaliseks tõukejõuks meie tegelastele, see virgutab meie riigi ja omavalitsuse juhtivaid jõude kõige energiaga edasi rühkima, edasi õppima ja ei lase neid väljakujunenud traditsioonide juures kivineda ja omas töös schablooniliselt talitada, vaid iga korraldus, iga otsus tuleb põhjalikult ettevalmistada ja kaaluda.

Et meie omavalitsuse tööd maal ühtlustada, et ühiseid põhimõtteid ka ühiselt ellu viia, et ühiseid raskusi üheskoos läbi harutada, nendest ühise jõuga üle saada, selleks oli vaja luua maaomavalitsusel vastav keskkoh, selleks oli vaja üksikutele maaomavalitsustel, linnade eeskujul, ühineda ja seks sai viie aasta eest loodud Maakondade Liit.

Alates 1. Liidu nõukogu koosolekuga 20.—22. nov. 1921 a. kuni viimase ajani, on alati ühel meelel ja jõul töötatud meie maa omavalitsuse paremale järjele viimise sihis.

Vaatamata selle peale, ei Liidu nõukogu igast erakonnast tegelasi, vaatamata ka selle peale, et otsustamisel on alati olnud omavalitsuse elusse puutuvad suure tähtsusega ja väga mitmekesised küsimused, mille kohta erakondade põhimõtted sagedasti risti vastupidistel seisukohtadel asuvad, on Liidu nõukogus ikka ja alati

üksmeel ja ühine töötahe ja püüd ühise eesmärgi poole valitsenud.

Selle ühise ja ühemeelse töö tulemusena võib ka ära märkida seda suurt tähtsust ja silmaga nähtavat tulu, mis meie maaomavalitsus on Liidu kaudu saavutanud.

Ühiselt on suudetud kätte võidelda meie maaomavalitsusele tema praegune seisukoht, ühiselt on suudetud palju riiklist ülesehitavat tööd ära teha, vaatamata majandulise kitsikuse peale, mille all meie omavalitsus kannatab, vaatamata ka puudulike juhtnööride ja täiesti puuduvate sea-

duste peale, mis meie maaomavalitsuse ülesandeid ja võimupiire täpselt ära määraaks.

Tööd on Maakondade Liidus möödunud viie aasta jooksul palju tehtud, ees ootab aga veel suur ülesanne — abiks olla meie seadusandlisele ja täidesaatvale võimule meie maa omavalitsuse elu korraldamisel.

Selleks palju jõudu ja tahet praegustele ja tulevastele Maakondade Liidu tegelastele.

O. Suursööt,

E. M. Liidu end. esimees.

Mõnda maaomavalitsuse tekkimise algpäivilt Tartumaal.

Maakondade Liidu 3 a. juubeli puhul ei ole ehk asjata mõne sõnaga meelde tuletada lähemat minevikku maaomavalitsuse tekkimisest ja nendest raskustest, mis tolleaegsetel tegelastel läbi elada ja kanda tuli, et omavalitsust revolutsiooni keerust ja mõllust ning Saksa ja enamlaste okupatsioonist vaatamata ellu viia, nii et tegevuse jätkamine normaal oludes võimalik oli, kuni tegelik töö ja tarvidus ellu kutsus Maakondade Liidu.

Maaomavalitsuse tekkimist tuleb lugeda sellele põhjaneva akti, 30. märtsi 1917 a. seaduse, kokkuseadmisest. Kahjuks ei ole ma isikliselt sellest osavõtnud, mille tõttu võin ainult kuulujuttude järele tähendada, et selle akti kokkuseadmiseks Tartus koosolek olla ärapeetud (vist J. Tõnissoni algatusel) kuna akti tegelikuks kokkuseadajaks, pärast koosolekul peetud nõupidamisi, olnud vististe K. Parts, praegune Riigikohtu esimees. Oleks väga huvitav, kui selle tähtsa dokumendi saamise lugu teadjate poolt põhjalikult kirjeldatud saaks.

Omavalitsuse tekkimisest Tartumaal võin isikliste mälestuste järele ainult mõned meelejäänud silmapilgud kirjeldada, kuna mul muud andmed puuduvad ja nende muretsemiseks kirjelduse rutulsuse tõttu enam aega ei ole.

Maaomavalitsuse esimesteks sammudeks Tartumaal tuleb, minu arvates, lugeda Tartumaa valdade asemikkude koosolekut, mis ärapeeti aprilli kuul 1917 a. — Tartus. Sel koosolekul peeti nõu omavalitsuse organiseerimiseks ja astuti selleks ka esimesed tegelikud sammud. Revolutsiooni algusest, 1. märtsist 1917 a., olid ametlikud politsei asutused likvideeritud ja ka talurahva asjade komisjonid suuremat ei tegutsenud. Vene Ajutise Valitsuse kubermangu

komissariks oli nimetatud küll Poska ja vist oli ka Lõuna-Eestisse kubermangu komissari abiks K. Parts juba nimetatud, kuid kohalised maakonnaasutused puudusid. Koosolekul tuldi otsusele, et maakonna asutuste etteotsa tuleb panna maakonna komissar, kes peab juhtima politseid ja valla omavalitsuse asjaajamist. Maakonnakomissariks valiti Juhan Ostrat, praegune van. advokaat Tartus ja tema abideks G. Wulf (Õis) vallasekretär ja luuletaja Otepääs ja nende ridadekirjutaja H. Priimägi, praegu rahukohtunik Mustvees, tol korral vallasekretär Laiusel.

Maakonnakomissarile nõuandjaks orgaaniks moodustati ajutine maakonnanõukogu, kelle liikmeteks said „Postimehe“ toimetaja J. Tõnisson, van. adv. Lui Olesk, kooliõp. Pillesson, vist ka kooliõp. H. Priima ja noor õigusteadlane R. Jaska, praegune van. advokaat Tartus. Võib olla ka mõned teised, sest sel koosolekul isikliselt ei olnud ja võin eksida, ainult mäletan, et neid isikuid ajutise nõukogu koosolekutel nägin.

Maakonnakomissar Juhan Ostrat — ühes abilise Hans Priimägi'ga astusid pärast valimist mai kuus 1917 a. ametisse. Võeti kõige pealt lahti kinnipitseeritud Veneaegne Tartu maakonna politseiavalitsus ja asuti miilitsa korraldusele maakonnas. Mõne aja pärast, vist juuni kuu algul 1917 a., võeti ka talurahva asjade komissaridelt aktid üle ja asuti vallaomavalitsuse asjade juhtimisele.

Sellega olid kaks Veneriigi tähtsamat asutust rahva poolt valitud isikutele üle läinud.

Maakonna komissari kaudu juhiti maakonna nõukogu liigete valimisi. Valijad mehed olid Tartus koos vististe Jaanipäeval, 24. juunil 1917 a. Koosoleku avas J.

Ostrat, mille järele koosoleku juhatajaks valiti Juhan Kõpp, praegune Tartu ülikooli professor, tol korral Laiuse kirikuõpetaja. Valimisel seati üles kaks kandidaatide nimekirja: üks maaga meeste ja teine maata meeste poolt. Maata meeste nimekiri sai ühe nõukogu liikme rohkem (8), kuna maaga mehed 7 liikmega leppima pidid.

Esimene seaduslike nõukogu avamise koosolek peeti 1. juulil 1917 a. Tartus, Eesti Laenu-Hoiu ühisuse ruumides päras-tise ajaloolise Vene-Eesti rahulepingu sõlmisel tarvitatud ümarguse laua juures.

Esimeseks maakonnaavalitsuse esimeheks valiti Juhan Jans, praegune van. advokaat Tartus ja maakonnanõukogu esimees. Maakonnaavalitsuse liigeteks valiti: A. Bach (†), hariduse osakonna juhatajaks, A. Luksepp, majanduse osakonna juhatajaks, praegu ülikooli professor ja H. Priimägi, admin. osakonna juhatajaks ja R. Jaska, sekretäriks,

Maakonnaavalitsus asus varsti tegevusse. Esimese rahasumma usaldas maakonnaavalitsusele laenata (vist 10.000 rbl.) Tartu III Laenu-Hoiu Ühisus, kuna teised rahaasutused segaste aegade tõttu uue maaomavalitsuse peale kahtlevalt vaatasid.

Uuel maakonnaavalitsusel tuli võidelda varsti tekkinud tööliste kommunistlike, tol korral lihtsalt enamlike, valitsusega, mille etteotsa keegi Suuder asus.

See valitsus laskis novembri kuul 1917 a. seaduslike maakonnaavalitsuse esimehe J. Jans'i ja administratiiv osakonna juhataja H. Priimägi kinnivõtta, selle eest, et nende allkirjadega „Postimehes“ ilmus valla-valitsustele lühike seletus, et viimastel ainult seadusliselt valitud maakonnaavalitsusega tegemist tuleb teha ja tema eeskirju täita.

Nelja päevase arestis oleku järele viidi J. Jans ja H. Priimägi „Bürgermuse“ saali tribunaali ette, mille liigeteks olid kaks meesterahvast ja üks naisterahvas, kes kohtulaua ees, mis saalis näitelava ees seisis — kohut pidasid. Kohtupidamisele oli saal rahvast täis ilmunud; kohtu all olevate J. Jansi ja H. Priimägi kaitseks võtsid sõna mitmed Tartu õigusteadlased ja advokaadid ja ka üks ülikooli professor (venelane, kelle nime ei mäleta), samuti ka paljud kodanikud. Viimaks otsustas tribunaal J. Jans'i ja H. Priimägi Tartu linna kodanikkude vastutusel arestist vabastada.

Mõne aja pärast, detsembri kuul 1917

a., võtsid enamlased ehk töörahva nõukogu maakonnaavalitsuse asjaajamise üle, andsid selle läbirääkimise järele, mida J. Jans toimetas, jälle tagasi, kuid võtsid selle viimaks ikkagi üle ja asusid maakonda valitsema, kuna J. Jans'i mõneks nädalaks kinni panid.

Sakslaste tuleku eel põgenesid töörahva nõukogu liikmed. Maakonnaavalitsus asus jälle ametisse, kuid sakslased ei lasknud temal tegutseda ja võtsid selle üle, J. Jans'i protestidest ja rahvusvahelise õiguse peale toetamisest hoolimata, kuna ka nemad J. Jans'i veel kinni panid, kui ma ei eksi.

Sellega lõppes maakonnaavalitsuse tegevuse esimene järk. Maakonnaavalitsuse tegevuse teine järk algas uueste 11. nov. 1918 a. J. Jansi poolt „Postimehes“ avaldatud üleskutsega, mille avaldamise eest temal jälle Saksa sõjaväe võimudega „lahinguid tuli lüüa“, kuid mis Eesti Ajutise Vabariigi Valitsuse tegevusesse astumise tõttu J. Jans'i võiduga lõppesid, nii et maakonnaavalitsus Saksa võimudelt asutuste ülevõtmisele võis asuda, mille juures ta ka riigiasutused, vastavate valitsuse organide puudumisel, ajutiselt üle võttis.

Ka seegi tööjärk ei kestnud kaua, sest Vene enamlike valitsuse väed tungisid Tartule lõuna poolt peale. Eesti väed lahkusid Tartust ööl 18/19. detsembril 1918 a. J. Jans sõitis läbi ööd Viljandisse ja sealt Tallinnasse, kus rahva õiguste kaitsemisel kokkupõrkas vägede ülemjuhataja J. Laidoneriga ja ametist ajuti tagandati, kuna H. Priimägi ühes sõjavägedega Põltsamaale asus, kus rahvaväe komisjoni esimehena tegutses ja ka maakonnaavalitsuse asju ajas. Teised liikmed jäivad Tartusse, et maakonnaavalitsuse varandust ja arhiivi alles hoida ja parajal silmapilgul tegevusesse astuda, mida ka Tartu Eesti vägede kätteleantud 14. jaan. 1919 a. peale tegid, kuna H. Priimägi Jõgeval rahvaväe komisjonis kuni 20. jaanuarini 1919 a. sõjaväelaste vastuvõtmist toimetas, kes sinna ümbruse valdadest kokku olid kutsutud.

Selles ajast peale algas maakonnaavalitsuse tegevuse kolmas järk, mis kestund senini juba normaal oludes.

H. Priimägi

E. M. Liidu end. abiesimees.

Mõned märkused Eesti Maakondade Liidu asutamisest.

Ilmasõja ja sellest tekkinud poliitiliste olukordade tagajärjel sai Eesti iseisvaks vabariigiks, kus ajalooliselt välja arenenud valla- ja linnaomavalitsused võeraste võimulitsejate poolt ajutiselt katkestatud tegevust jälle jatkasid. Peale nimetatud omavalitsuste loodi Vene Ajutise Valitsuse 30. märtsi 1917 a. seadusega uus teise astme omavalitsus juurde ja nimelt maakonnaomavalitsus. Viimaste kohta antud seadused olid koguni lühidad ja pealis-kaudsed, nõnda nimetatud „raamiseaduse“ iseloomuga, mispärast nende tegevus pea igas maakonnas isemoodi välja arenema hakkas, mille juures mõjuandvateks teguriteks olid iga maakonnavalitsuste liikmed oma võimiste, arusaamiste ja vaadetega. Hakkas tunduma kohe tarvidus maakonnavalitsuse tööde ühtlustamise ja edukuse mõttes luua nende vabatahtline koondus, nagu seda oli Ülevenemaaline Semstvo Liit, mis asutati sõjaolude tõttu 1914 aastal, ja kelle ülesanded pärastpoole väga suurteks ning laialisteks kujunesid.

1921 aasta 18.—19. juunil olivad kõikide maakonnavalitsuse liikmed Siseministriumi korraldusel Tallinnasse konverentsile ilmunud omavalitsusse puuduvate küsimuste arutamiseks, kus ka väga palju kaugele ulatavaid ja põhjapaneva tähtsusega otsusi vastu võeti, mis juhtnõõriks pidivad olema edaspidise tegevuse jaoks. Et konverentside juhuslikusest üle minna alalise organisatsiooni peale ja arvesse võttes eelpool öeldut, tegin mina ühes sektsioonis (komisjonis) ettepaneku asutada Eesti Maakondade Liit. Minu ettepanek võeti maakondade majandusliste

ja kultuuriliste ülesannete võimsamaks täitmiseks, nende tegevuse ühtlustamiseks ja ühiste kasude kaitsmiseks komisjonis ja konverentsil ühel häälel vastu ja valiti ajutine komitee, O. Suursõõt, H. Nurk ja T. Laur, tarviliste eeltööde tegemiseks. Komitees töötasin põhikirja kava välja, mis heaks kiitmisele läks ja esimene Liidu nõukogu koosolek peeti ära Tallinnas 20.—22. novembril 1921 a. põhikirja kavas ettenähtud koosseisuga.

Põhikiri ise, peale mitmesuguseid sekalusi kohtuga, registreeriti Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt.

Liidu ülesanded on suured, mida peale muude näitavad juba esimesel konverentsil 18.—19. juunil 1921 a. vastuvõetud otsused ja juhtnõõrid, kuhu poole püüda tuleb. Nende ülesannete täitmine tarvitab laialiste teadmiste ja avara silmaringiga omavalitsuse tegelasi.

Praegu on Liidul oma häälekandja ja selles tuleb käsutada mitte üksi maaomavalitsuseste puutuvaid päevaküsimusi, vaid ka kaugemale ulatavaid küsimusi, tuues selleks kirjeldusi välisriikide maaomavalitsustest ja nende tegevustest, mis meile võiksid väga head õpetust anda ja eeskujuks olla. Samuti tuleks käsitada küsimusi, kuidas meie omavalitsused peaksid tulevikus välja kujunema, et meie väikeses riigis oma ülesandeid otstarbekohaselt täidaksid,

Selleks kõige soovin Liidule tema viie aastase tegevuse juubeli puhul head õnne ja edu.

H. Nurk

E. M. L. end. juhatuse liige.

Mõtted Maakondade Liidu 5. aastapäeva puhul.

Ajaratas veereb. Ja viib mineviku hõlma kõik, mida meie oleviku nimetuse all mõistame. Imekiirelt veereb see igavesti liikuv aparaat, see õige „perpetuum mobile . . . !“

Lugesin hiljuti ühest dokumendist, Harju lmaakonna nõukogu avamise protokollist 1. juulil 1917 a., järgmised read:

„Ajutiselt võtab kõige vanem nõukogu iige Joh. Ploompuu juhatuse oma kätte. Ta tähendab, et see Lembit, kes 700 aasta eest Eesti vabaduse eest võideldes langes, uuesti elule tõuseb. Uus ajajärk on Eestis alanud ja loodame, et aeg on kätte jõud-

nud, kus „kõik piirud kahel otsal lausa lõõvad lõkendama“.

„Joh. Reinthal, nõukogu ajutine esimees, tervitab nõukogu liikmeid, soovib neile eelolevas töös õnne ja edu ning loodab, et nõukogu liikmed üksteise kõrval tegelikult tööd tehes erakondadest kõrgemale suudavad tõusta ja kõiki isiklikke tülisid unustada. Maa on meile usalduse annud, meil tuleb siis ka tegelikult näidata, et selle usalduse väärilised oleme“.

Järeldan, et umbes sama vaimustusega

avati siis ka mujal maakondades meie, Eesti, kõikseisusliste maakonnaavalitsuste tegevus.

Tillukesed sinepiivakesed pandi kasvama, millistest pidid viljakad puud kasvama ja kõigile tormidele vastu pidama. See oli siis, meie riiklise iseseisvuse kevade tulekul, mil aastasadade vanune jää ja lumi sulasid, mil vesi igalpool jõgedes üle kallaste tõusis ja enesega kaasa viis kõik, mis oli rämp, mil maa täis lootusrikast elu, ilu ja energiat oli . . .

Tundub, nagu oleks kõik see vast eila olnud, nagu oleks see — unenägu. Kuid ometi on nendest aegadest mõne kuu pärast üks aastakümme seljataga, minevikus, mis täis üleelamisi, rõõmusid ja kurvastusi, piinasi ja pigistusi. Ei ole ülearune, kui keset igapäevasi askeldusi ja elumuresid püüame ka neid aegu meelde tuletada. Seda enam, et meie maakonnaavalitsused on suutnud selle aja sees enam-vähem kindlakujulisteks teguriteks areneda, enast maksta panna, ja nii ütelda — noorteks puudeks sirguda. Nad on jõudnud nii mõndagi rakendavat ära teha ning muu seas ka üleriiklist maakondade esituskogu oma tegevuse kokkukõlastamiseks luua, kes nüüd oma viieaastast tegevuse juubelit peab, mil puhul temale palju õnne ja jõudu soovin.

Nagu üteldud, on meie maak. omavalitsustel varsti 10 aastane arenemiskäik seljataga. See arenemiskäik võimaldab kodanikule asja kohta küsimusi esile tuua, näit.: Kas on selles arenemiskäigul igalpool õiget ja ühtlast rada käidud, või tuleb teist teed leida, ühtlast rada käidud, või tuleb teist teed leida, mis senisest parem ja otstarbekohasem on? Kas seadustega on see asjaolu küllalt kaitstud või vähemalt vajabki kaitset, et meie noorte maak. omavalitsuste arendamine igalpool õigetes ja asjatundjates kätes oleks? Kas vastab meie senine maak. omavalitsuse valimisseadus, mis ju omaaegne revolutsiooniaegne kiire vaimusünnitus on, praeguse „rahu“ aja nõuetele ja meie rahva enamuse hingeelule? Kas peab ainult praeguse valimisseaduse „paikamisega“ leppima

või tuleb sootu uus seadus, uutal alustel ja põhimõtetel luua? Kas peame juba uuel valimisseaduselt seda loogilist ja enesestmõistetavat kindlustust nõudma, et sarnasele vastutavale ja kõrgele kohale, kui maakonna „valitsemine“ on, tuleb kindlasti valida ainult seks kogemustega tegelased, keda maakonnas üldiselt lugupidavalt tuntakse ning kes ka maakonna eluolu ise põhjalikult tunnevad? Kas ei peaks maakonnanõukogu moodustamine puhtterritoriaalselt aluselt väljaminees sündima j. n. e. Need ja paljud teisedki küsimused mõlguvad mõttes ja kerkivad esile. Nii tuleks meil uute omavalitsusseaduste kavandid, omavalitsustegelaste poolt õige põhjalikult läbi sõeluda ja kaaluda, kas kõikide omavalitsusametuste ja tegelaste õigused ja kohused oleks täpselt normeeritud ja selle seaduse kõige kiiremas korras Riigikogu poolt vastuvõtmist ja maksmapanemist nõutada. Sest meil puuduvad isegi maakonnaavalitsuse liigete kompetentsi kohta igasugused juhtnöörid, rääkimata veel valdadest. Isegi mingit kodukordi m. v. liigete teenistuse kohta pole suudetud vist kusagil maakonnas meil välja töötada ja maksta panna. Samuti puudub meil omavalitsusteenijate kohta vastav teenistusseadus, mille tagajärjel näit. maak. omavalitsuse teenijal pole teenistuslala seda kindlustust, mis riigiteenijal.

Kõikide nende puuduste kõrvaldamiseks ja aukude täitmiseks kui ka otstarbekohasuste revideerimisteks ja uuenduste nõutamiseks, kus vaja, tuleks algatus meie palju austatud Maakondade Liidul peatselt oma peale võtta, nagu ta seda mitmete muude samuti tähtsate küsimuste lahendamiste puhul seni tänuvääriliselt on teinud, ligi tõmmates oma kaastöölisteks muu seas ka kõiki meie endiseid ja nüüdiseid omavalitsustegelasi, et küsimused kõigiti erapooletult, õiglaselt sõelutud ning meie olude- ja rahva hingeelu kohaselt ka vastu võetud saaks. Ka nendeks kõrgeteks ülesanneteks Maakondade Liidule palju jõudu, püsivust ja õnne!

J. Laur

E. M. L. end. juhatuse liige.

Täidame oma ülesande niikaua . . .

Eesti Maakondade Liidu II nõukogu kolmandal koosolekul 26. nov. 1924 a. Tartus ütles, nagu protokoll Nr. 3 § 2 loeme, selleaegne Liidu juhatuse liige, kadunud

P. Riives:

„Keskkvalitsuse taktikas paistab, et meie oleme ülearused. Ja kui omavalitsused enese algatusel midagi ei tee, siis, tõen-

dame, et meie muud ei suuda, kui keskvalitsuse agendi kohuseid täita. Isiku agendi kaudu oleks see vast ka odavam. Omavalitsuste likvideerimisel tõuseks aga keskvalitsuse kulud, teostades hoolekannet, teedetegemist jne. Nii võib andmete põhjal tõendada, et maakonnavalitsused paremini ja odavamini teetegemise läbi viivad, kui valitsus seda tegi. Minnakse isegi nii kaugele, et meile heidetakse ette neid väljaminekuid, mis meie vaba tahtmisel välja ei lähe, nagu oleks algkoolide seadus meie poolt väljaantud. Maakonnad aga on sunnitud hariduse peale rohkem välja andma kui maksusi neile kogusummas ülepea sisse tuleb. Siin tuleb selge sõnaga ütelda: Kui Teie sissetulekuid ei

võimalda seadusega pealepandud ülesannete täitmiseks, siis ütleme ka kohusetäitmisest koolivõrgu teostamise alal ära ja lõpetame tegutsemise.

Kui arvatakse, et meie laiutame, kui arvatakse, et toetused küllalt suured on, siis teostagu riik nendega ise algkooli seaduse elluviimist. Tartumaal on vahe õpetajate palkades üle 7 milj. mrk. Panen ette, et Maakondade Liit otsustaks, et kui keskvalitsus neid ülesandeid tõsiselt ei võta, mis maakonnavalitsuste peale pandud, siis haridusprogrammi teostamisest lahti ütelda.

Niikaua, kui meil kokkulepe keskvalitsusega on, täidame oma ülesande, kui tema lahti ütleb, peame ka meie lahtiütleva".

Kas on E. Maakondade Liit oma ülesandeid täitnud?

Vastus sellele küsimusele oleneb sellest, mis küsija Liidult ootas. Imetegusi pole tema sünnitanud. Rahvariikliku elu korraldamist pole tema senini ka täies ulatuses saanud oma kätte võtta. Kuid Eesti Maakondade Liit on suutnud ära näidata, et rahvaelu sisemisel korraldamisel ei saa käia ainult teoreetiliste targutuste ja parteipoliitiliste põhimõtete järele, vaid arvestada tuleb rohkem tegeliku elu nõuetega ja võimalustega. Selles osas on Eesti Maakondade Liit võitnud tunnustamist ja osavõtma kutsutud valitsemise kui ka seadusandlisest tööst. Võib rahulduse tundega konstateerida, et Liidu sooviavaldustega nii mõnigi kord on arvestatud. Alles mõni aasta tagasi murdsid mõned keskvalitsuse ametkondade juhid selle üle pead, kas

maakonnavalitsus on tähtsam organisatsioon, kui laulu-muusika selts, pulliühisus jne. Nüüd selles enam kahtlust ei ole ja ka kõhklejatele on selgeks saanud, et omavalitsused on tähtsamad valitsuseasutused. Siin ei saa salata E. M. Liidu teeneid. Kuid need on eelseisukohad. Võitlus on ees. Loodan, et E. M. Liidul korda läheb kõigile selgeks teha, et tõsine rahvalitsus (demokraatia) maksvusele pääseb vast täieõiguslise omavalitsuse kaudu, jättes keskvalitsuse hoolde korraldada riigi ja rahva vahelise väliste sõprade ja vaenlastega.

Selleks jõudu ja püsivust!

Jakob Sõnajalg
E. M. L. abiesimees.

Alustoad ja ülikool.

Omavalitsused on riigialustoad . . .

On toed tugevad — on ka riik tugev.

Omavalitsustegevus on olnud ja saab ka

tulevikus olema teiseks ülikooliks meie riigitegelastele.

M. Krusemann.

E. M. L. end. juhatusel liige.

Iseseisvaid kokkukõlastades.

Kui minult Eesti Maakondade Liidu juubeli päeva puhul küsitakse, mis mina arvan Liidust, kui niisugusest ja omavalitsustest üldse, siis võin ainult kinnitada, et mina maaomavalitsuste olemasolu ilma Liiduta, eriti nüüdsel loomise ja arenemise

ajajärgul, kuidagi ettekujutada ei oska, sest ilma ühendava lülita (liiduta) oleks omavalitsuste õiguste kaitsmine äärmiselt raske, sattudes juhuslike tujude ja saatuse hoolde.

Mis puutub omavalitsustesse üldse, siis

leian, et mida tugevamad ja iseseisvamad on omavalitsused, seda tugevam ka riik, kuhu nad kuuluvad. Suurima ilmariigi (Ameerika Ühisriikide) põhiseaduses seista põhilause: „iga üksik osariik ja omavalitsus ilmutagu rohkem iseseisvust, näidaku enam oma ilmet, ärgu sulagu teistega ühte“, kuna neid kõiki ühendab ja teeb tugevaks keskvalitsus oma ühtlustava valitsemisega ja poliitikaga.

Ka meil on oma üksikud omavalitsused,

nende iseäraldused, arenemislööd ja kultuur. Meie ei pea püüdma neid mitte hävitada, vaid peame katsuma neid kindlustada ja alal hoida, kokkukõlastades üldise riigivalitsemisega, silmaspidades, et meie omavalitsused on vahelüli rahva ja riigi keskvalitsuse vahel, s. o. riigivõimu teostajad kohtadel.

A. Martinson

E. M. L. juhatuse liige.

»Lähme vooris, kirjutame alla« . . .

See oli 1917 a. sügisel. Viru maakonnakoostöö peab oma järjekorralist koosolekut. Maakonnavalitsuse aineline seisukorra kohta annab aru esimees M. Juhkam. Sellest selgub, et seisukord on väga raske. Ühel eelmisel koosolekul oli nõukogu volitanud maakonnavalitsust laenu tegema esialgse asjaajamise kulude katteks. Ükski rahasutus maakonnavalitsusele aga laenu ei annud. Senised kulud on kaetud valitsuseliigete isiklike laenudega. Maavalitsus pole mitmekordsete mõudmistega peale maakonnavalitsusele mingisugu sissetulekuallikaid näidanud. Ei ole näha võimalusi edasielamiseks ja tegutsemiseks.

Selle juures on aga uus omavalitsus enda kanda võtnud ülesanded, eriti maakonna kaitse alal enamuse ja Vene sõjavägede rüüstamise vastu, mis ilmtingimata täita tulevad. Näidaku nõukogu teid, kuidas maakonna omavalitsusel oleks võimalik edasi elada.

Seisukorda harutatakse pikalt ja laialt. Lõpuks leiab nõukogu, et maa ja rahva tuleviku nimel maakonnavalitsus oma tegevust katkestada ei tohi ja kui puuduvad muud võimalused krediidi saamiseks, siis tuleb veel laenude najal edasi elada. Et aga laenuasutused nõukogu protokollidega ei rehkenda, siis peaks nõukoguliikmed vekslitele käemeestena alla kirjutama. Muu hulgas tähendab nõukogu esimees kadunud K. Väli: „Usun, et laenuasutused üksikuid allkirju usuvad, kuid kui ei lähme vooris, kirjutame alla“.

Selle peale võtab M. Juhkam vekslitaskust ja siinsamas nõukogu laua taga kirjutavad kõik liikmed sellele käemeestena alla.

Seisukord oli päästetud. Maakonnavalitsus võis edasi töötada ja kui palju tema järgnevatel segastel aegadel meie kodumaa kaitseks ja Eesti iseseisvuse kindlustamiseks kaasa on aidanud, seda selgitavad kord need, kes kirjutavad Eesti iseseisvuse ajalugu.

* * *

Nüüd, vaevalt üheksa aasta pärast, leitakse, et maakonna omavalitsused ja omavalitsused üldse on üleliigsed asutused Eestis. Neid asendada võivat väga hästi keskvalitsuse ametnikud, „prefektid“.

Mu härrad, kas Teie usute, et need „prefektid“ „lähevad vooris“, tõmbavad maa enesega kaasa ja panevad mängu oma isiklike varanduse, kui tulevad kunagi Eestile uued katsumiseajad, kus nõuab olukord jällegi kohtadel iseseisvat tegutsemist, otsustamist? Või arvate Teie, et sarnaseid aegu Eestil üldse enam karta ei ole?

Meie, omavalitsustegelased, aga võtame juhtnööriks enestele kadunud kaasvõitleja K. Väli sõnad, „lähme vooris“ ja näitame oma ennastsalgava tööga, et omavalitsuste olemasolu Eestis on õigustatud ja neid asendada ei saa mingisugused „prefektid“ ega teised keskvalitsuse ametnikud.

E. Rosenberg

E. M. L. juhatuse liige.

Meie asi on õige, hingega on töö juures oldud.

Kuulun nende hulka, kellel siin [kohal] õigus tähtpäeva puhul oma mõtteid, soovisi ehk mälestusi avaldada. Loobun sellest

õigusest, sest minu mõtted on lugejaid vast nii kui nii tüüdanud: olen kirjutanud igas „Maaomavalitsuse“ numbris, mis seni ilmu-

nud, mõne numbri isegi esimesest viimase täheni. Tahan vaid tõsiasja konstateerida.

Nende ridade eel on soovisi, mõtteid ja mälestusi tähtpäeva puhul avaldanud kõik senised ja praegused Liidu juhatuse liikmed. Ainult üks ei saanud seda ise teha Maanalast. Nähtus, et kõik endised tege- lased Liiduga heas vahekorras, sundis mind uskuma, et ka Riives ei oleks puudunud mõtete avaldajate hulgast, kui ta oleks veel meie hulgas. Ja selles usus paigutasin tema tulised sõnad Liidu nõukogu proto- kollist teiste ridade hulka.

Ja nii on kõik koos oma sõnade ja soovidega, kes viie aasta jooksul Liidu juhatuses töötanud.

Kas see nähtus ei ütle meile midagi? Kõik koos! . . .

Kui tihti ei anna mineja järeltulejale kätt, kui tihti loobutakse kaastööst, kui ise eest- otsast lahkuma peab . . .

Siin aga . . . Kes aastaid juba Liidust ja omavalitsuse tööst eemal, ka neil on Liidust häid mälestusi. Ka neil on side- med sitked veel, ka neil on sooje sõnu veel talle ja omavalitsustegelastele ütelda . . .

Mida ütleb see nähtus? Mida tuleb kon- stateerida selle nähtuse puhul?

Konstateerin: meie asi on õige, hingega on töö juures oldud.

H. Avikson

E. M. L. end. juhatuse liige, praegune sekretär ja „Maaomavalitsuse“ toimetaja.

Viis aastat tööd.

Tõsistest elulistest vajadustest kavas ta välja. Ilma lähema tegevuskavata, ilma tegevust korraldava määruseta algasid maa- konnaomavalitsused tööd 1. juulil 1917 a. Kui segastele aegadele' 1917—1919 a., kus maakonnaomavalitsustel võidelda tuli oma olemasolu eest ja ajutiselt kaduda, 1919 a. korralik tegevuse aeg järgnes, tuli toime- tada maakonnavalitsuse tegelastel suurel hulgal juhtumistel oma parema arusamise järele. See parem arusaamine ei saanud olla ühtlane kõigil tegelastel, mispärast Si- seministeeriumi poolt kokkukutsutud maa- konnavalitsuste liigete konverentsil 18. ja 19. juunil 1921 a. nähti, kui tähtis on oma- vaheline nõupidamine tegevuse korraldami- seks, kui palju on üksteiselt õppida, nähti aga ka, et on ühised hädad ja mured, mil- lest üle võib saada ühiselt tegutsedes, seletades ja nõudes. Ja kõik see kokku sünnitas 21. juunil 1921 a. ühehäälelise ot- suse: asutada Eesti Maakondade Liit, kes 20. novembril 1921 a. oma esimesele koos- olekule Tallinnas Harju Maakonnavalitsuse ruumes kokku astus, missugune koosolek suure hulga tähtsate küsimuste lahenda- miseks kolm päeva, 20.—22. nov., kestis. Ja nüüd on juba, sellest ajast arvates, viis aastat tööd tehtud, viis aastat õpitud, õpe- tatud, viis aastat otsitud õiget alust tule- viku tööle ja võideldud olemasolu eest.

Võitlus olemasolu eest on olnud selleks sitkeks kitiks, mis on omavalitsusi ja tema tegelasi viis aastat lasknud ühelmeelil tööd teha ja rind rinna kõrval võidelda. Esi-

mesel Liidu nõukogu koosolekul oli suure- maks küsimuseks maakondade ja valdade aine- line seisukord, ja see küsimus on aas- taid otsa ennast ikka ja uuesti päevakor- rale tõstnud. Valdade seisukorda on hil- jem selles asjas enam-vähem lahendada suudetud, kuid maakondade oma seisab Häädaabinõudega on elatud, kuid on ela- tud, kuigi päevast päeva. Ja nagu saa- tuse tahtel, et toetusrahade nõutamine, ka Liidu 5. aastapäeval esikohal oleks, nõudis seisukord, et just käesolevate ri- dade kirjutamise ees tuli kirjutada Raha- ministrile märgukirja õpetajate palkadeks lisatoetuse ülesvõtmise kohta lisa eelar- vesse, mille ministeeriumi eelarve komis- jon mahatõmbanud. Maakondade sissetu- lekute korraldamisega ei ole viie aasta jooksul hakkama saadud, kuigi Liit omalt poolt vastavad seaduse eelnõud esitanud. See on kurvem meeldetuletus viie aastase töö kokkuvõttes, kuid selle seisukorra la- hendamine ei olene Liidust, see pätkel on, nähtavasti, liig kõva olnud neile, kellele ta lahendamiseks kuulub. Et aga niigi elatud on, see on teene, suur teene, just omavalitsuse mõtte pärast. Teisel juhtumisel oleks vast ka mõte kadunud, millel niipalju vastaseid Asutava Kogu päi- vilt. Maakonnaomavalitsuste elamisega ja nende äratehtud tööga on palju väiteid ümber löödud, on uusi arusaamisi välja- kutsutud, mis omaval. mõttele tugevaks toeks saavad.

Missugune tulevane, oma korralduse

poolt praegusest parem, omavalitsus selle mõtte peale tuleb rajada, selleks on Liit, seades üles tulevase omavalitsuse seaduse põhimõtted, suure töö ära teinud.

Mitte piirdudes nende kahe põhjapaneva seadusega, maksu ja omaval. seadusega, on Liit rea seaduse eelnõusi kokku seadnud ja Riigikogule esitatavate ja esitatud eelnõude kohta oma seisukohte avaldanud, millega nii tihti on arvestatud, kaa-saidates seega seaduseandlisele tööle.

Selle iseloomustuseks, et Liidu seisukohtadega seaduseandluse alal Vabariigi Valitsuses arvestakse, toon kahe 6. nov. s. a. V. V. poolt esitatud seaduse eelnõu seletuskirjast väljavõtted. Maakonnakoogude valimise seaduse seletuskiri lõpeb järgmiselt: „See uuendus on kooskõlas

Eesti Maakondade Liidu ettepanekuga“. Valla ja maakonnasissetulekute, väljaminekute jne. seaduse muutmise seaduse seletuskirja lõpulause on: „Lõpuks tuleb tähendada, et esitatav seaduseelnõu on vastavalt Eesti Maakondade Liidu soovidele kokkuseatud“.

Liidu, kui maakonnavalitsuste esitaja arvamisi ja seisukohte on hinnanud nii mõnigi keskasutus ja selle juht, kui üldtähtsusega küsimused otsustada on olnud. Ja tagajärjed on näidanud, et nõupidades ja ühiselt kaaludes on kaugemale saadud kui võimuga. Peale õnnetu katse maakonna eelarvesi kokkusuruda kohtu kaudu, — võeti eelpool nimetatud seisukoht Sise-ministeeriumis omaks ja maksis tervel K. Einbundi siseministriks olemise ajal. Sellele seisukohale jäi ka tema järeltulija H. Laretei, kes ka maakondade maksuseaduse edasinihutamiseks Rahaministeeriumis samme astus. Heatahtlisena ja omavalitsuse tegelaste tööd hindajana avaldas ennast ka praegune riigivanem J. Teemant, kes ütles oma ukseid lahti olema omavalitsuste tegelastele ka keskööl.

Hoolitsedes Eesti maakondade ja valdade majandusliste ja kultuurliste ülesannete võimsama täitmise eest, tegutsedes maaomavalitsuste tegevuse ühtlustamise ja paradamise alal ning kaitstes nende ühiseid huvisi, on ka omavalitsustegelaste teadmiste laiendamise alal tegutsenud. On peetud Liidu korraldusel viis kursust ja väljaantud kirjandust. Liidu häälekandja „Maaomavalitsus“ peab imeliku kokkujuh-tumise tagajärjel ühes Liidu 5. aastapäevaga oma 3. aastapäeva, sest

„Maaomavalitsuse“ esimene number ilmus 20. nov. 1923 a. Kolm esimest numbrit ilmusid A. Martinsoni ja järgnevad 49 numbrit ajakirja asutamise mõtte ülesvõtja H. Aviksoni tegeval ja vastutaval toimetusel.

Tööd on tehtud, mida eriti allakriipsutada tuleb, Liidus ühel meelel, lahkkelideta ühiste huvide juures. Seda on tunnistanud igäüks, kes Liidu tööd ja tegevust on jälginud. Kui selles asjas ainult üks, A. L., „Vaba Maas“ teistsugusel arvamisel on ja olemata lahkkelidest räägib, selle põhjuseks tuues seda, et Liidu nõukogu liigeteks on maakonnavalitsuste poolt

valitud maakonnaval. liikmed, mitte maakonnanõukogu poolt valitud isikud, siis peab tähendama, et kui üks isik on puudunud, kes ennast eemale hoidnud on oma iseloomu tõttu ja keda A. L. just tunneb, siis sellega veel midagi lagunenu ei ole, ja et see ühemeelne töö on võimalik olnud ka sel põhjusel, et maakonnaval. on Liidu nõukokku saatnud töömehi, kes asjaga tuttavad, kuna teistsugune valimise kord kergesti poliitikatõlgijaid sinna saata oleks võinud. Kõik need 11 maakonda, kelle esitajad Liidu esimesel nõukogu koosolekul koos töötasid, on ka nüüd Liidus esitatud.

Maakondade Liidus tehtud töö üle nõukogu ja juhatuse koosolekute näol annavad ülevaate järgmised arvud:

Riigivanem J. Teemant.

Aastad	Nõukogu		Juhatus	
	koosole- kuid	otsuseid	koosole- kuid	otsuseid
1921	1	14	4	11
1922	3	32	4	40
1923	2	17	11	47
1924	3	35	20	181
1925	3	37	14	139
1926	2	26	9	105
Kokku	14	161	62	523

Rahaline läbikäik:

Aasta	Eelarve kogu- summad	A r u a n d e	
		sissetulek	väljaminek
1921	—	—	—
1922	200.000,—	145.219,—	40.358,—
1923	250.000,—	362.931,05	364.404,20
1924	819.093,—	1.143.976,34	840.193,60
1925	1.270.830,—	1.045.417,06	1.304.901,—
1926	1.645.000,—	—	—

Töö juures ei saa mööda minna töötegitajatest.

Kui vaadelda tege-lasi, kes olid töö juures Liidu algul, kes nüüd, siis peab kurbusega konstateerima fakti, et omavalit-sustegelaste pere on muutlik.

Esimesest nõukogu koosolekust võtsid nõukogu liigetena kõi-gist 11 maakonnast osa: O. Suursööt, T. Laur, H. Nurk, A. Toomel, H. Avikson, P. Riives, H. Priimägi, D. Uiga, D. Bereesin, H. Lauri, A. Siitam, A. Sild, J. Markson, M. Raud, J. Leibur,

Riigikogu esimees K. Einbund.

A. Kohver, K. Tamm, A. Saar, L. Davidof, J. Sõnajalg ja J. Söödor. Nüüd on nendest omal kohal ainult D. Uiga, H. Lauri, J. Markson, A. Kohver, A. Saar, J. Sõnajalg ja J. Söödor. Maanalasse on läinud ainult P. Riives. Teised on lah-kuma pidanud üldse omavalitsuste tööst, kas vabatahtmisel või olude sunnil. Olud pidid ka vabatahtmiseks põhjust andma. Ainult kaks on ruumi annud kolleegadele, töötades maak. valitsustes edasi.

Nõukogu koosseisu muutmise paratumata tagajärjena on ka juhatuse koosseis muutik olnud. Viie aasta kohta saame ka viis juhatuse koosseisu:

I. 1921—1922: O. Suursööt, H. Priimägi, H. Nurk, J. Sõnajalg ja T. Laur.

II. 1922: O. Suursööt, H. Priimägi, J. Sõna-jalg, M. Krusemann, H. Avikson.

III. 1922—1924: H. Lauri, H. Priimägi, J. Sõnajalg, M. Krusemann, H. Avikson.

IV. 1924—1925:

H. Lauri, J. Sõna-jalg, P. Riives, A. Martinson, E. Rosen-berg.

V. 1925—1926:

H. Lauri, J. Sõna-jalg, A. Martinson, E. Rosenberg, ja E. Saar.

Kuigi isikud on va-hetunud, omavalitsus-te kõrge idee on uu-si tulijaid võitnud ja tööle rakendanud.

Eesti [Maakondade Liidu viis aastat on tjo ö a a s t a l d o l n u d .

20. nov. 1926.

Omavalitsustegelased.

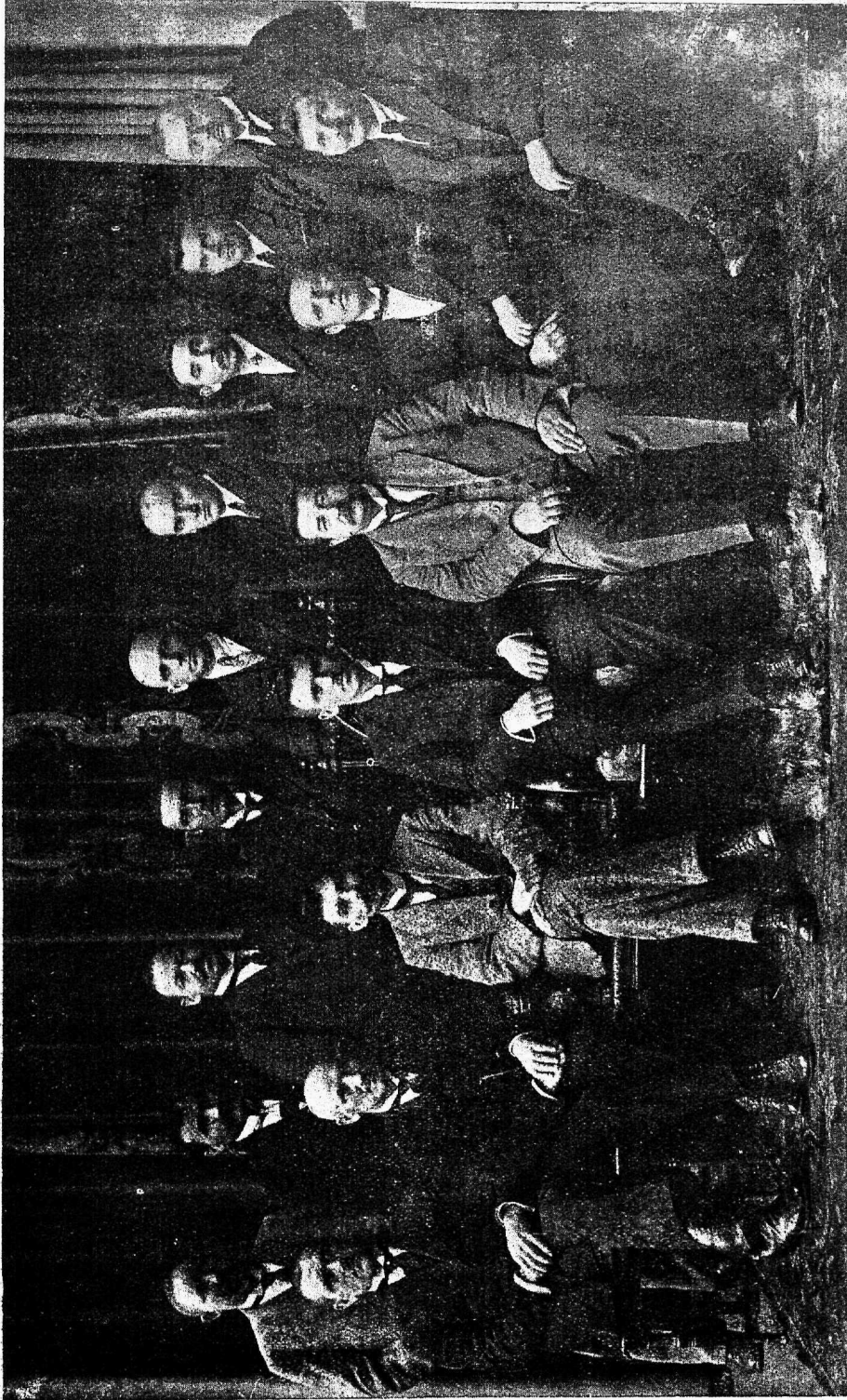
E. Maakondade Liidu end. ja praegused juhatuse liikmed.

Oskar Suursööt.

Sündinud on ta 1893 a. 18. (30) mail Saue vallas, Saku kogukonnas, Väljaotsa talus,

Oma üldhariduse sai Saku vallakoolis ja Tallinna Nikolai I gümnaasiumis, mille 1915 a. kevadel lõpetas. Samal aastal astus Peterburi ülikooli õigusteaduse fakul-

Eesti Maakondade Liidu I. nõukogu 31. oktoobril 1923.

Seisavad: A. Martinson
Liidu sekretär
J. Anso
(Võru)
A. Saart
(Lääne)
A. Sijtam
(Viljandi)
A. Sild
(Valga)
J. Söödor
(Järva)
M. Krusemann
(Harju)
Juhatause liige
L. Davidot
(Lääne)
M. Krusemann
(Harju)
Juhatause liige
J. Matvei
(Pärnu)
J. Sõnajalg
(Järva)
Juhatause liige
E. Rosenberg
(Viru)
R. Kuris
(Harju)
Istuvad: A. Kohver
(Võru)
H. Avikson
(Viru)
Juhatause liige
H. Lauri
(Viljandi)
Juhatause esimees
P. Riives
(Tartu)

Eesti Maakondade Liidu II. nõukogu 26. augustil 1925.

Seisavad: M. Krusemann (Harju) A. Kohver (Võru) A. Lusik (Pärnu) J. Sikkar (Tartu) K. Pajos (Viru) J. Söödor (Järva) H. Lauri (Viljandi) H. Avikson (Lidua sekretär) J. Sõnajalg (Tartu) D. Uiga (Tartu) M. Nepe (Saaremaa) J. Markson (Pärnu)
 Istuvad: E. Maddison (Võru) A. Wainola (Võru) R. Martinson (Harju) E. Rosenberg (Viru) H. Lauri (Lidua esimees) J. Sõnajalg (Lidua abiesimees) E. Saar (Tartu) A. Saar (Lääne)

teeti, oli aga juba järgmisel aastal sunnitud sõjaväkke kutsumise pärast ülikoolist lahkuma. Oma kõrgema hariduse sai. Saksa maal Detmold'i riigi- ja majandusteaduste ülikoolis, missuguse 1924 a. cand. rer. pol. lõpetas. Erialana õppis nimetud ülikoolis omavalitsuse ala.

1920 a. omavalitsuste esituskogude valimistel valiti O. S. Tallinna linna volikogu, revisjoni-komisjoni ja Harju maakonna nõukogu liikmeks ning ühtlasi Harju maakonna valitsuse esimeheks, missugusel kohal olles ka Maakondade Liidu üheks asutajaks ja esimeheks Liidu juhatuse esimeheks, kuni väljamaale ülikooli sõitmiseni. Sealt tagasi jõudes Siseministeeriumi administratiivameti praktikandina teenistuses kuni Vabariigi Kaitseliidu Ülem ta Harju maleva pealikuks kutsus, missuguse koha peal seni on.

Tema seltskondline tegevus algab 1919 a. kui välja arvata keskkooli ja ülikooli õpilaste seltside tegevusest osavõtmist. 1919 a. asutas Tallinna Kütiseltsi, missuguse juhatuse esimeheks ja auliikmeks ka seni on. Peale selle on ta Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi juhatuse liige, Tallinna majaomanikude, Tallinna meestelaulu seltsi, Harjuma Rahvaülikooli seltsi ja Kaitseliidu keskjuhatus liige.

Hans Priimägi.

Sündinud 16./28. veebruaril 1880 a. Sangaste kihelkonnas, Keeni vallas. Mulgimaalt pärit olevad vanemad läksid Tartumaaalt 1884 a. Võrumaale, Rõuge kihelkonda, Vastse-Nursi valda, kus omandasid Oru talu. Hariduse sai H. P. Vastse-Nursi valla- ja Rõuge kihelkonna neljaklassilises koolis, mille lõpueksami 1898 a. ära tegi. 1898 a. Rõuge valla- ja kohtukirjutaja abi, 1900 a. suvest Võru l. jsk talurahva asjade komisari kirjatöimetajaks. 1902 a. sügisel valiti Laanemetsa valla kirjutajaks ja 1905 a. kevadel Laiuse valda, Tartumaa, valla- ja kohtukirjutajaks — kus ametis oli kuni 1917 a. kevadeni. Laiusel olles võttis osa kohalike seltside tegevusest ja Laenu-Hoiu-Ühisuse ning Piima Ühisusele asutamisest. 1917 — 1919 a. oli Laiuse kiriku eestseisjaks.

Aprilli kuul 1917 a. valiti Tartu maakonna komisari abiks, millist ametit pidas kuni septembri keskpaigani 1917 a., mil enamlased selle ameti üle võtsid, ühtlasi täitis 1. juulist 1917 a. peale ka maakonna komissari kohuseid.

Juuni kuul 1917 a. valiti Tartu maa-

maakonna nõukogu liikmeks, kellena ümbervalimiste järele senini püsib, olles praegu ka maakonna nõukogu abiesimees.

Maakonnavalitsuse moodustamisel, 27. juulil 1917 a., valiti maakonnavalitsuse liikmeks ja administratiiv osakonna juhatajaks ja 29. novembril 1918 a. maakonnavalitsuse abiesimeheks. Nendes ametites oli kuni 19. oktoobrini 1923 a., mil lahkus, et Riigikohtu määramisel 24. septembrist 1923 a. Mustvees rahukohtunikuks hakata, millises ametis ka praegu on.

Maakonnavalitsuses teenides tuli esimeeste vahetusel mitu korda pikemat aega ka maakonnavalitsuse esimehe kohuseid täita. Asutava Kogu liige Eesti rahva erakonna rühmas.

Maakonnavalitsuse abiesimehe kohuste kõrval rahvaväe komisjoni esimees, Tartu vangimaja kurator ja 1921—1923 a. Tartu Hoolekande kohtuliige, kuna 1921—1923 a. Eesti Maakondade Liidu nõukogu ja juhatuse liige ja abiesimees oli.

Seltskondlisest tegevusest võttis Tartus ka jõudumööda osa. Oli Eesti Põllumeeste Seltsi eestseisuse ja näituse toimkonna liige ning Ametnikkude Ühingus aukohtu liikmeks.

Ajakirjanduslisest tegevusest on osavõttand 1899 a. kuni senini, avaldades „Postimehes“ kirjutusi, peasjalikult omavalitsuse alalt.

Tiido Laur.

Oma perekonnanime päris ühelt oma esivanemalt, kelle eesnimeks Laur ja kes Rootsiajal prii inimesena Nõost Narva tuli. T. L. sündis 31. dets. 1882 a. Kohtla vallas Virumaal taluniku pojana. Hariduse saanud Jõhvi min. koolis ja Treffneri eragümnn., mille järele Narva gümnn. alg- ja kihelkonnakooli õpetaja kutse omandas. Peale selle õppis Tomski õpetajate instituudis.

Teenistust algas Jõhvi vallavalitsuses vallakirjutaja M. Käbini õpilasena ja abilisenä. Pärast seda töötanud notaari juures ja kubermangu maa- ja mereasjanduse keskasutustes ning Siberi raudteevalitsuses. 1905 a. valiti ta koduvalla vallakirjutajaks. Vallavalitsuse ja -kohtukirjutajaks olnud 15 aastat, nimelt Kohtlas, Kernus ja Kohilas. 1905 a. varitses teda tihti arreteerimine, pärast elas sandarmide süüdistuste all.

1917 a. võttis Kohtla valla saadikuna Eesti Maanõukogu ja maakonnanõukogu valimistest osa ja valiti Maapäeva liikmeks. Enamlaste ajal arreteeriti T. L. Ka okupat-

Eesti Maakondade Liidu esimene juhatus

1921—1922 a.

H. Priimägi
abiesimees

T. Laur
sekretär

siooni ajal süüdistati teda sakste käskude mittetäitmisel. 1921—1923 a. Harju maakonnaval. liige ja mitme osak. juhataja. Maakondade Liidu esimese juhatause liige ja sekretär. Praegu Harju m. v. arhivaar.

Maakonnaval. esitajana oli T. L. 5¹/₂ a. Tallinna Hoolekandekohtu liige. Riigi arhiiv nõukogus on ta teist ajajärku omavalitsuste esitaja.

Mitte ametalistest T. L. töödest oleks esimesel kohal nimetada seda, et tema, T. Laur, ühes kooliõp. V. Johansoniga oli esimene Eesti põlevkivi propageerija, väljaotsides Kohtlas põlevkivi proove ja saates neid katsete tegemiseks mööda Euroopat laiali. Selle tagajärjel tekkis esimene kaevandus Kohtla-Järvele. Teiseks kutsus ta 1905—1906 a., kui karistussalgad Eestis töötasid, „Russi“ toimetuse liikme siia, kellele meie olude kohta materjaali muretsetes, mis „Russis“ ilmus. Tema armsam ala on aga arhiiv-uurimiste toimetamine. Oma vabaaja pühendab ta sellele tööle, toimetades eriti Eesti genealoogilisi uurimisi, ära tehes sellel alal juba suure töö.

Põlise ajalehtede kirjasatjana on ta pikemaid töid avaldanud omaval. ja ajaloo alalt.

Seltside asutajana, liht- ja juhatause liikmena on ta tegutsenud peale Kohtla valla raamatukogu asutamise Kohtla Tuletõrje, Hageri Hariduse, Kohtla Muusika Seltsides, E. P. R. Jõhvi osak., E. Lastekaitse Ühingu, Tallinna E. Põllum., E. R. Muuseumi, Tallinna E. Muuseumi ja E. Vallasekretäride seltsides.

Hans Hansu p. Nurk.

Sündinud Viljandimaal Tarvastu vallas 15. juunil 1889 a. (v. k.) väike põllupidaja pojana.

Õigusteadust õppinud kohtuministeeriumi poolt Tallinnas 1920—1921 a. kohtutege- laste ettevalmistamiseks korraldatud õigus- teadlastel kursustel.

Kõrgema hariduse omandanud Tallinna Majandusinstituudis, mille lõpetas 1926 a. kevadel esimese järgu diplomiga.

Oma teadmiste laiendamiseks tegi 1923 a. õpereisi Lääne-Euroopsse, nimelt: Saksa- maale, Schweitsisse, Itaaliasse ja teistesse riikidesse.

Teenistuse, kõik riigi- ja omavalitsuse ametites on kokkuvõetult järgmine:

Valla- ja kohtukirjutaja abi Tarvastus, Vana-Antslas, Palmses ja Taeveres 7. jaan. 1910 a. kuni 2. juunini 1914 a., valla- ja kohtusekretär (kirjutaja) Pärnumaal Hallinga

vallas 14. juunist 1914 a. kuni 19. märs. 1919 a. ja Eesti Asutava Kogu liige kõige selle kestuse ajal, 23. aprillist 1919 a. — 20. detsembrini 1920 a., olles Asutava Kogu omavalitsuse ja seadusandlise komis- jonide liige ja sekretär. Peale selle Harju maakonna ja Tallinna linna rekvireerimise ja sõjakahjude hindamise komisjoni sekre- tär. 1921—1923 a. Viru maakonnaõukogu ja maakonnavalitsuse liige ja administratiiv- ja tervishoiu osakondade juhataja. Sel samal ajal ka Rakvere Hoolekandekohtu ja Virumaa tööbörse juhatause liige, vallasek- retäride kursustel lektoriks Tallinnas 1921 a. ja Rakveres 1922 a. Alates 20. septemb. 1922 a. kuni tänini on Riigikontrolli ametnik.

Seltskondlise tegevuse alal võttis osa Tarvastu kaubatarvitajate ühisuse asuta- misest ja oli Pärnu-Jakobi Hariduse Seltsi juhatause liige 1916—1919 a. ning Põhja- Balti sõjapõgenejate ja sõja läbi kannata- tada saanud elanikkude toetamise, hoole- kandmise ja abiandmise Pärnu-Jakobi kihelkonna komitee juhatause liige, Eesti vallasekretäride Seltsi asutaja ja seltsi esi- mees 1919 a. alates kuni tänini. Riigi- ja omavalitsuse teenijate keskliidu asutaja ja keskliidu juhatause liige ja sekretär 1919—1925 a. Eesti Maakondade Liidu mõtte algataja maakonnavalitsuse liigete konve- rentsil 18.—19. juunil 1921 a.; Liidu nõu- kogu ja juhatause liige 1921—1922 a.

Mitmele ajalehele ja ajakirjale kaastööd teinud alates 1910 aastast, Tema sulest on trükitis ilmunud 1924 a. „Eesti vallasek- retärid“.

Jakob Sõnajalg.

Sündinud 1887 a. oktoobri 22 p. (v. k.) Järvamaal, Mäe v. Mündi möldri pojana. 1904 a. lõpetas Paide linnakooli ja astus H. Treffneri eragümnaasiumi. 1905 a. re- volutsiooni järele jäi kodu isa talu peale. 1909 a. sai kodukülas kooliõpetaja koha. 1917 a. maakonna miilitsakomitee abiesimees ja esimeste omavalitsuste valimiste järele maakonnaõukogu liige ning maakonna- valitsuse sekretär. 1918 a. algul enamlaste käes vangis, algul Naissaarel, pärast „Krestõi“ vangimajas. Vabaks sai Presti rahulepingu põhjal ja kodumaale pääses 1918 a. aprilli kuus. Okupatsiooni ajal pidas talu. Okupatsiooni varisemisel asus maakonnavalitsuse töösse. Tolleaegse sõja- ministri K. Pätsi erilisel volitusel organi- seeris Järvamaa kaitsepataljoni ja võttis osa pataljoni esimestest kokkupuutumistest enamlastega. 1919 a. valiti maakonna- va-

M. Krusemann.

litsuse esimehe kohale, kuhu on jäänud ka järgmistel valimistel. Asutava Kogu töödest võttis Eesti Tööerakonna rühma liikmena osa. E. Maakondade Liidus on J. Sõnajalg kaasatöötanud Liidu algusest senini nõukogu ja juhatuse liikmena. Praegu Liidu abiesimees. Seltskonna tööd on osavõtnud 1909 a. peale Paide Põllumeeste Seltsi, Kaubatarvitajate ja Piimaühisuste juhatustes nende algusest tänaseni.

Martin Krusemann.

Sündinud 11. nov. 1883 a. (u. k. j.) Sindi vabrikus, Pärnumaal. Lõpetas 1899 a. kooliõppuse, teeninud viis aastat asutustes kirjutajana. Siis vahetpidamata kakskümend kaks aastat tegutsenud valla, linna ja maakonna omavalitsuste juhtivatel kohtadel. Eesti riigi loomisajast kuni tänini Harju Maakonnavalitsuse ja -nõukogu liige, ning 1922 a. saadik maakonnavalitsuse esimees, olles ühtlasi 1925 a. lühemat aega II Riigikogu liige.

E. Maakondade Liidu nõukogu liige ja juhatuse liige ning sekretär 1922—1924 a.

Peeter Riives.

Tema elulugu ja tööhindamine on ilmunud „Maaomavalitsuses“ Nr. 6 1925. a.

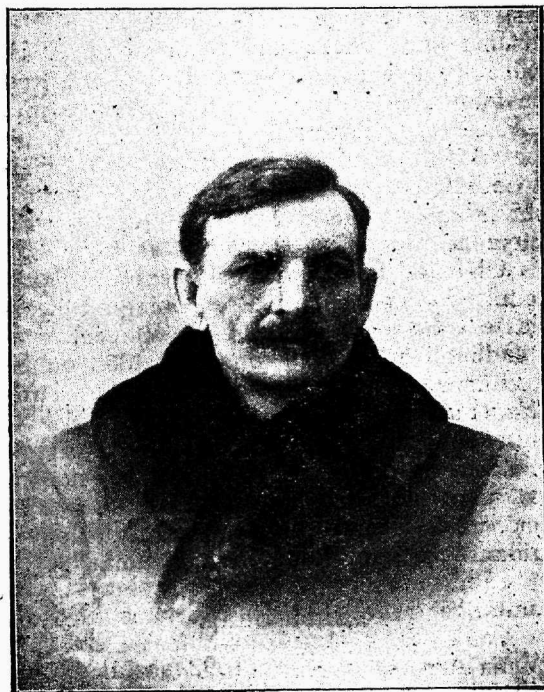
Heinrich Lauri.

Simuna kihelkonnas Virumaal taluomaniku pojana sündinud 29. novembril 1890 a. Õppinud peale Roela vallakooli Rakvere linna koolis, mille 1907 a. lõpetas. Olles õppinud peale selle metsaasjandust ja metsa ümbertöötamist, lõpetas Soomes põllutöökooli.

Peale kooli lõpetamist 1911—12 a. Vändras kontroll-assistent, 1912—1913 a. Pärnu-Jakobis põllumajanduse instruktor, 1914—1918 a. Saaremaa maakonna agronoom. Selle ameti kõrval 1915 a. üleriiklise põllumaj. üleskirjutamise juhataja Saaremaal, 1916—1917 a. sõjaväele heinte muretsemise organ. juh. ja Põhja-Balti Saare maakonna komitee esimees, Saaremaa E. Põllumeeste Seltsi abiesimees, Kuresaare Eesti Seltsi juhatuse liige, Kuresaare Vast. Kred. Üh. juh. liige jne.

Saksa vägede maale tulekul vangistati ta okupat. vägede poolt ja viidi Saksamaale vang, kus 1918 a. lõpuni kinni peeti.

1919—1920 a. Pärnu maakonnavalitsuse liige, abiesimees ja põllumaj. osak. juhataja. Selsamal ajal Pärnu Põllum. Seltsi abiesimees ja Pärnu põllutöökooli õpetaja. 1920—1921 a. Polli põllutöökooli majapid. juhataja ja sellesama aasta kevadest Öisu mõisa majapid. juhataja. 1921 a. senini Viljandi maakonnavalitsuse esimees. Selle

P. Riives †

ameti kõrval on ta E. Maakondade Liidu esimees, Viljandi Põllum. Seltsi esimees, vabadussõjas langenud sõjaväelastele mälestussamba püstitamise Sakalamaa komitee esimees, Viljandi maak. K. L. kütisalgajuhatuse liige, Kaitseliidu vanemate kogu liige ja Sakalamaa pääliku abi ning juhatuse liige ja Viljandi maakonna Põllumeeste esituse juhatuse esimees.

Anton Martinson.

Tema elulugu vaata „Maaomavalitsuses“ Nr. 8 1925 aastal.

Ernst Rosenberg.

Sündinud 17. veebr. 1891 a. Valgamaal, Helme vallas Aindujaagu talus põllumehe pojana. Sai hariduse kohalikus vallakoolis, Helme kihelkonnakoolis ja hiljem Volmari õpetajate seminaris, mille lõpetas 1910 a. kevadel. Oli ühe aasta õpetajaks Pika-risti (Viru-Nigula) kihelkonnakoolis, 1911 a. sügisel asus Rakveresse. Siin oli õpetajaks esiteks Eesti Hariduse Seltsi koolis, siis viis aastat õpetajate seminaris ja viimaks Linna tütarlaste gümnaasiumis. 1918 a. novembrist kuust kuni käesoleva ajani (väljaarvatud üks aasta teise maakonnanõukogu kestvuse ajal) Viru maakonnavalitsuse liige ja haridusosakonna juhataja Selsamal ajal maakonnanõukogu liige ja Eesti Maakondade Liidu nõukogu ning juhatuse liige 1924-st aastast.

Oma otsekohese ameti kõrval oli E. R. vallasekretäride ettevalmistamise ja täienduskursustel lektor, hoolekogude liige jne.

Rakvere seltskondline elu tunneb tema toetajat kätt juba 15 aastat. End. Hariduse Seltsis ja praeguses Rahvamaja Seltsis oli ta üheks kandvamahs tegelaseks, oli Virumaa rahvaülikooli Seltsi asutaja liige ja juhatuse liige algusest senini. Peale selle Virumaa Lastekaitse Ühingu abiesimees ja Virumaa Ühispanga esimees.

Eriline teene seltskondlises töös on E. Rosenbergil laulu edendamise alal. Tun- tuima koorijuhatajana Virumaal on E. R. muu seas Virumaa Lastekaitse Ühingu poolt korraldatud kõigil kuuel (6) noorte laulupeol üldkoorijuhataja olnud.

Tema toimetusel on ilmunud „Viru suvitusrand“ ja suur koguteos „Virumaa“.

Ernst Saar.

Sündinud on E. Saar 1892 aastal 4. okt. Viljandi maakonnas Võisiku vallas. Hariduse saanud Kõo ministeriumi koolis ja

Tallinna õhtukeskkooli kursustel, erihariduse Soomes, Orismala põllutöökoolis ja Mustiala põllumajanduse instituudis. Viimase lõpetas 1915 aastal, mille järele Vene sõjaväkke võeti. Lõpetades Petrogradi tehnoloogia instituudis gaasimajanduse lahutusteaduse kursused, töötas Vene sõjaväes gaasimajanduse instruktoriga, kuna vabadussõja algul astus vabatahtlikult kalevlaste malevasse reamehena, kust sõja lõpul roodu ülemana lahkus. Vahvuse eest sai II liigi III järgu Vabaduseristi.

1921 a. astus Tartu maakonnavalitsusse maakonna agronoomina teenistusse. 1922 a. kuni 1924 a. märtsini oli ühtlasi valitsusliikmeks, juhatades põllumajandus osakonda. 1923 a. lõpul maakonnavalitsuste valimistel valiti maakonnanõukogu liikmeks, 1924 a. algust maakonna revisjoni komisjoni esimeheks ja 1925 aasta 1. maist surnud Riivese asemel maakonnavalitsuse esimeheks. 1925 aastast E. Maakondade Liidu nõukogu ja juhatuse liige.

Võttes osa poliitilisest ja seltskondlisest elust on E. Saar muuseas tegev järgmistes organisatsioonides: Tartumaa põllumeeste esituse esimees, Tartumaa maleva pääliku abi, vabaduseristi vendade organiseerija ja päälik kuni käesoleva aasta kevadeni, praegu juhatuse liige, Tartumaa Pangu juhatuse esimees, põllutööriistade vabrikuga a.-s. „Teguri“ juhatuse liige, Tartu Põllumeeste seltsi abiesimees, Vahi põllutöökooli, Vasula kodumajanduskooli, Tartu Naisühingu Käsitöökooli ja Tartu tehnika gümnaasiumi hoolekogude liige.

Heinrich Avikson.

Tori mõis Pärnumaal on ta sünni- ja kasvukoht. Tori hobusekasvatuse tiseri pojana sündis ta 6/18. dets, 1880. Peale Tori kihelkonnakooli lõpetamist õppis ta sealsamas kooliõp. ettevalmistamise klassis kaks aastat, siis kursustel ja täiendas oma teadmisi iseõppimise teel. 1898 a. omas Pärnu gümnaasiumis algkoolide õpetaja kutse.

Tema 29 aastane teenistuskäik on: 1897 a. kooliõpetaja Sindis, 1898 a. Kärus, 1899 a. kutsuti ta 18 aastasena Vanavändra Vaki kooli juhatajaks, 1905 a. sellesama valla Kadaka koolijuhatajaks, missuguselt kohalt 1909 a. lahkus, minnes Viljandisse „Sakala“ toimetuse liikmeks ja ärijuhiks. 1912—1914 a. „Sakala“ tegev toimetaja. Selle kõrval raamatukaupluse ja trükikoja omanik. 1915—16 Peterburis raamatupidaja Politehnikumis, pärast Semst-

evusest võiks nimetada: Karskusseltsi „Hallika“, ja Laenu-Hoiu Ühisuse „Kasaka“ esimees ja auliige, ja esimees, Põllumeeste ja näituse komitee esimees, Kirjatoimetajate Ühisuse juhataja, Hoiu Ühisuse esimees; Kirjatoimetajate Ühisuse seltsi „Vabaduse“ ja „Kasaka“ esimees, Viljandi Kirjatoimetaja; Rakvere Komitee, Rahva- ja Rahvaülikooli Seltsi, Maa Lastekaitse Ühingu liige, kahes viimases 1919 a. senini.

on H. A. sulest 1899—1900. aastast Heinrich Võsu, kirjanduslik ja Sapiitõhvi kirjanduses ja eriraamatutena kirjanduslikult uudisjuttu ja näidetest: „Tiritamm“, „Tark rumal“, „Töönaamäel“, „Matused ja vennad“, „Kah rahva voogu“, „Isa pärast“ ja „Hulga ajalehtede kaastöötajast. Tema toimetusel on ilmunud mitu

vo Liidus. Sõjaväe teenistusse mobiliseerituna komandeeriti sõjaaegse ametnikuna Rakveresse, kus 1917. ja 1918. a. teenis Sõjaväe Ehituse Valitsuse Rakvere jaoskonna kontori juhatajana. Peale okupatsiooni Viru maakonnavalitsuse raamatupidajana, Rakvere evakueerimise järele astus vabatahtlikuna sõjaväe teenistusse. 1919 a. märtsi kuust kuni 1. veebruarini 1924 a. Viru maakonnavalitsuse liige, algul majandusosakonna juhataja ja sekretär, pärast sekretäri ameti kõrval töö-koolekande, administratiiv ja tervishoiu osakonna juhataja. 1. veebr. 1924. a. E. Maakondade Liidu sekretär ja „Maaomavalitsuse“ tegev toimetaja.

Otsekoheste ülesannete kõrval oli H. A. hoolekande kohtu liige, tööbörse juhatuse esimees, pikaajaliste vallasekretäride ettevalmistamise kursuste, sekr. täiendus, raamatupidamise jne. kursuste juhataja ja lektor, vallasekretäride eksamineerimise komisjoni esimees 1920 — 1924 a., Eesti Maakondade Liidu nõukogu ja juhatuse liige, Riigi statistika keskbüroo nõukogu liige ning Rakvere linnavalikogu liikmena linna revisjoni komisjoni esimees ja kaks järku volikogu esimees. 1920 a. alates ka koolilides tegev, algul Rakvere põllutöökoolis, pärast Virumaa Täienduskoolis ja Rakvere Kommertsgümnaasiumis eriaineid õpetades.

Seltskondlisest tegevusest: Vändras: 1899 kutsuti kusringi, oli Vändra Kirjatoimetajate Ühisuse asutaja liige, „Hallika“ spordi osakonna seltsi kirjatoimetaja ja esimees 1906—1909, Tervishoiu liige ja Laenu- ja Viljandis: Karskusseltsi spordiseltsi „Tulevi“ Põllumeeste Seltsi liige, Punase Risti Raamatukogu Seltsi, Virumaa Karskusseltsi ja Virumaa asutaja ja juhatuse esimees, viimases 1919 a.

Ilukirjanduse alal: 1912 a., varjunimega Viktor-Brünet-Plasmann, ilmunud ajalehtede ja luuletusi ja jutustust. Pikema „Kus on mu usk?“ tegijad Issanda viimaste matused“, „Ameti valgustaja“, „Vastu ja „Ripsi Helmi“. Töölise olnud 30 aastat ja osalt ka kirjanikuna raamatut.

te kavadest.

Omavalitsuste uutest arvepidamis-

— miste.

väikelinnade ja alevite arvestamise viisi tarvitusest aastast.

omavalitsuste arvepidamise, kaudu asi liikuma pandud. Kõige suurem muutus on toimunud septembris 1924. aastal Riigikontrolli seaduse väljavalimiseks ning arvestamise järgmised süsteemid, millel on arvestuse arvepidamine ja „omavalitsuste arvestamine“, A. Pärjeli „kahe- ja kolme-osaline vallaomavalitsuse arvestamine“, O. Loorits'a „vallaomavalitsuse arvestamine“, Selle juures on arvestamise poolt arvamist, et valdades peaks ühendama, sest vastasel kor-

Peale pikemat seisakut on meie väiksemate omavalitsuste arvepidamise küsimus jällegi nihkuma hakkanud. Eestkätt osutus algatajaks Linnade liit, kelle instruktor H. Neuhaus'i poolt hiljuti kokkuseati väikelinnadele ja alevitele lihtsustatud kahekordne kombineeritud itaalia süsteemiline raamatupidamise kava, milles ettenähtud kassaraamat, memorial ja pearaamat; viimane täidab ühtlasi ka eelarveliste tulude ja kulude abiraamatu aset. On mitmedki praktilised lihtsustused tarvitusele võetud, nagu panga jooksva arve arvestamine kassaraamatus, arvete sulgemine ilma bilansi-arveta mehaaniliselt saldode ülekandmisega uutesse raamatutesse jne. Tähelepanetavaks tunnistatud, kavatakse Linnade liit veel detsembri algul toime panna 2—3

päevalist kursust sekretäridele uue arvestamise võtmiseks tuleb. Mis puutub vallaomavalitsuste arvestamises on ka selles suhtes toimunud muutusi. Nimelt saadeti Siseministeeriumi poolt koha võtmiseks, tavaliselt valdadel maksmapaigutamise teemid: praegu taastatakse Liivimaa vallaomavalitsuste arvestamine „ameerika viisilise“ arvestamise ilmunud H. Neuhaus'i arvepidamise põhijooned kordne raamatupidamine“ ja käsikirjas omavalitsuse arvepidamise alaldati Siseministeeriumi poolt arvepidamise süsteemi järele sü-

Eesti Maakon

Liidu
juhatus
1926 a.

J. Sõnajalg
abiesimees

E. Saar
juhatuselise liige

H. Avikson
sekretär

ral olla ühtlase aruande saamine raskendatud.

Rüügikontrolli arvenõukogu komisjonis nimetatud süsteeme üksikasjaliselt läbi harutades tuldi otsusele, et 1. H. Neuhausi „omavalitsuste arvepidamise põhijooned“ ei kujuta endast valmis vallaomavalitsuste raamatupidamise viisi. Nendel põhijoontel on rajatud Eesti linnade raamatupidamine, mida aga täies ulatuses valdadele otstarbekohaseks pidada ei saa.

2. A. Pärjeli „kahekordne raamatupidamine vallaomavalitsustes“ ei ole täies ulatuses valdadele vastuvõetav, kuid sünnis tarvitusele võtmiseks peale mõningate paranduste ja lihtsustustega, nagu näiteks: ei ole sugugi vaja kassalisi toiminguid igapäev memoriaali kanda, vaid vahendita pearaamatusse viia; ka igapäevane kassa saldeerimine on ülearune. Samuti leiduvad veel mõningad liialdused, nagu väärtpaberite kapitali, eelsummade arve, kui ka tulu debitoride arvestamine kaubandusliselt.

3. O. Looritsa „vallaomavalitsuse arvepidamise kava“ on valdadele vähem soovitatav, sest ta konstruktsioon on segu mitmest arvepidamise viisidest, mis osalt vananenud ja selle tõttu raskusi ning arusaamatusi võivad esile kutsuda, näiteks, käsitakse eelarve läbikandmist põhiraamatuis varanduste armortiseerimist, üldise omakapitali arvestamist erikapitalide asemel, tuludebitoride, materjali toimingute ning väärtpaberite kursi arvestamist kaubandusliselt.

4. Endine Liivimaa vallavalitsuste kameeralistlik viis ei võimalda jälle igaaegalist ülevaatus, ega krediitide ning tulude jälgimist, sest et summade jaotas sünnib kord kuus eraldi väljanõppimise abil kassaraamatust ehk eraldamisraamatu kaudu kokkuvõtte raamatusse.

5. Ameerika meetodil vallavalitsuste arvepidamisel on pea sama raskused, mis eelmiselgi, s. o. eraldamisraamatu tarvitamine kuukokkuvõtete jaoks, kuna memorial-pearaamat ainult jaotamata üldsummasid sisaldab, järelikult omavalitsuse üksikasjalist tegevust ei peegelda; ka arvete nimetused pearaamatus ei vasta omavalitsuste toimingute nõuetele.

Kõike eelmist arvesse võttes tuli komisjon otsusele, et esialgu peaks vallavalitsustes jääma tarvitusele viimased kaks arvepidamise viisi kuni sellekohane, lihtsus-

tatud arvepidamise kava on välja töötatud umbes sarnasena, nagu see kokku seatud H. Neuhausi poolt väikelinnadele ja alevitele või A. Pärjeli poolt ameerika meetodi taoliselt kombineeritud kavand, mida tarvitusele vastavalt lihtsustada. Neist mõlemist võiks katsena praktiliselt mõningais valdades tarvitusele võtta selgusele jõudmiseks nende täielise otstarbekohasuse kohta; juhusel, kui mõlemad kavandid, ka praktiliselt osutuksid otstarbekohaseks, võiks emba-kumba tarvitusele võtmine sündida sekretäride heaksarvamisel.

Arveasjanduse nõukogu, ühinedes komisjoni seisukohaga, 30. oktoobril s. a. tunnistas soovitavaks võtta tarvitusele katseviisil teatavates valdades H. Neuhausi, A. Pärjeli kui ka A. Looritsa raamatupidamise kavand, arvesse võttes selle juures eelpool tähendatud täiendusi ning parandusi teatavate alade lihtsustamiseks. Katsete tulemustel tegelikule elule kõige enam vastav valdade arvepidamise kord tuleks hiljem üldistada ja maksma panna kõikides valdades. Muuseas pooldas arveasjanduse nõukogu ka komisjoni arvamist, et mitme raamatupidamise süsteemi tegelik käsitlemine ei takista ühtlast aruannete kokkuseadmist, t. s. aruannete ühtlus on olnud peasjalikult eelarve kava ja aruande vormi, samuti ka arvete nimetuste ning nende vahekordade ühtlusest, mitte aga asjaolust, kas need arved paigutatud tabelitesse ameerika viisil, või raamatutesse eraldi arvetesse mõnel muul kujul.

Seega on siis valla arvepidamise uuendamisele teatud tõuge antud, kus juures sekretäridel, kes praktilistest katsetest osa võtnud, ühe ehk teise kava maksmapanemiseks otsustav sõna ütelda jääb. Järelikult peaksid siis asjast huvitatud sekretärid varakult samme astuma, et saaks juba tulevast aastast mõningais valdades uued arvepidamise kavand katsena tarvitusele võetud. Vaja ainult pöörata kohaliku maakonnavalitsuse poole, kes kinnitab vastava autori süsteemi katsele võtmist, ehk esitab Siseministeeriumile selle määramiseks. Paremaid tulemusi annaks vahest sarnane katse, kui ühes ja samas vallas tarvitusele võetakse kõik tähendatud süsteemid kordamööda, näiteks esimesel aastapoolel ameerika ning teisel pooltel itaalia viisiline arvepidamine.

Au ja hea nime kaitseks.

Aul oli endisel ajal kõige suurem väärtus. Mäletame ju kõik seda tuttavat sõna: Au kadunud, kõik kadunud.

Uued tuuled on selle mõiste nähtavasti kaugele puhunud. Partei võitluses on see mõiste ununenud. Esimesele mõjub veel kaasa ka ajakirjaniku veri ja selle tagajärg on — hoolimatus inimeste auga ümberkäimises. Mida kõrgemale kohale keski jõuab, seda suuremas hädaohus on tema au. Tegelased riiklises elus, samuti ka omavalitsuses pole ootamata aule kallaletungimise eest julged.

Loomulikult otsib inimene, kelle au puudutatud, selle jalale seadmiseks kohtult kaitset. Seda leides, ei lähe aga teade au jalaleseadmise üle enam selle lugejaskonna kätte: ajalehed ei avalda ajalehe kahjuks tehtud kohtuotsuseid.

Nii ilmus näit. „Vaba Maa“ nr. 295-das 19. dets. 1925. a. pealkirja all „Harjuma kogumehed niisutavad ja vaesed ametnikud maksavad“ teade, et maakonnavalitsuse liikme poolt väljaläinud algatusel maakonnaval. ametnike keskel korjandus toimepandud, et vaesed ametnikud pidid oma piskust ohverdama kuni 300 marka isiku kohta selleks, et ülemusele joomapidu „Salves“ korraldada ja muud sarnast. Maakonnaval. ametnikkude poolt saadetud öiendust, milles teade täiesulatuses ümber lükatakse, äratrükkides lisatakse juurde, et ilmunud teade siiski tõele vastab.

Maakonnavalitsuse liigete poolt antud kaebusele järgnes Tallinna-Haapsalu rahukogus 13. okt. asjaarutamine, kus selgus, et m. v. liikmed pole üldse teatud korral „Salves“ olnud, et täh. kirjatükk sisaldab laimu erakaebajate kohta, mispärast kohus otsustas „V. M.“ vastutavat toimetajat U. N. S. §§ 533 ja 20 põhjal kaheksnädalaks üksikvangistusse türmis, seda karistust teostades § 20 alusel 18 päeva üldvangis-

tusega türmis. Peale selle karistas teda 5000 margalise rahatrahviga ja kohtuotsus avaldada kaebaluse kulul „Riigi Teatajas“.

Kahjuks ei loe kõik ringkonnad „Riigi Teatajat“, mis pärast au jalale seada ei saa kõigi teada. Üldse pole ajalehtedes selle otsuse üle teadet ilmunud.

Ja kellele seda kõike vaja oli? Kellel on hea meel vastutavast toimetajast tema praeguses seisukorras?

Kui aust lugupidamine suurem oleks, jääks kõik sarnased kirjutused, kaitseotsimised ja selle tagajärjed.

Veel pahem on lugu, kui inimene ise oma ja oma ametivendade hea nimega hoolimatult ümber käib, paha varju nende kõigi peale tõmmates.

Neil päivil alles käis Vallasekretääride Seltsi saatkond Riigikogu rühmade juures nõutamas parandust vallanoökogude valimise seadusesse, et vallasekretäri abid valitakse ametisse sekretäri ettepanekul. Väga õige ja loomulik ettepanek. Kuid kui kergesti võib saada ühe ametivenna mõistmata samm asjale saatuslikuks, näitab järgmine kuulutus ühes hiljutises „Päevalehes“:

„KOHA SAAB

vallavalitsusse see, kes laenab 35.000 mk. ilma prots. 8 kuuks. Täielik vallavalitsuse asjaajamise ja Vene keele ning osalt raamatupidamise oskus tingimata tarvilik. Pakkumised ja isiklik kokkusaamine 18. skp. Narvas, Eesti Seltsi einelauas“.

Mille järele see kuulutus lõhnab, on ülemata selge. Kui sarnaseid teid valitakse omavalitsustegelaste poolt isiklistes huvides, siis on omavalitsustegelaste hea nimi hädaohus.

Sarnased pahed tulevad juurtega väljakiskuda. Hinnatagu au ja head nime väärtiselt!

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Krediite õpetajate palkadeks ei taheta suurendada.

Algkoolide õpetajate palk maal on taastatud riigi summadest toetusraha näol maakonnavalitsustele. 1926/27 aasta riigi eelarvesse võeti eelmise aasta 143 milj.

marga asemel selleks otstarbeks ainult 113 milj. marka. Et selle krediidiga läbi ei saa, tegi Maakondade Liidu delegatsioon juba veebruari kuul Vabariigi Valitsusele teatavaks. Eelarvesse jäeti siiski ainult 113 milj. Hiljuti nõutas Haridus-

ministeerium selleks otstarbeks lisaelarves 13.534.700.— juurde, kuid Rahaministeeriumi eelarve komisjon on selle summa tervelt mahatõmbanud. Selle loomulik tagajärg on, et õpetajad aasta lõpul ühest osast palgast ilma peavad jääma, kuna maakonnavalitsuste tulud vahepeal suurenenud ei ole. Seda arvesse võttes pööras Maakondade Liidu juhatus märgukirjaga rahaministri poole korralduse tegemiseks, et Haridusministeeriumi poolt nõutud summa lisaelarvesse saaks võetud.

Perekonna registri sissesadmine kõigi elanikkude kohta.

Perekonna seisu seaduse maksa hakkamise puhul näitas Maakondade Liidu häälekananja, et seaduse maksa panemine ilma perekonna registri sisseseadmiseta kõigi elanikkude kohta on enam kui poolik töö. Sellele seisukohale on asunud ka Linnade Liit, kes Siseministeeriumile vastava ettepaneku tegi kõigi elanikkude registreerimise sisseseadmiseks. See ettepanek saadeti Siseministeeriumi poolt Maakondade Liidule seisukoha võtmiseks ja registreerimistööde korralduse põhimõtete ülesseadmiseks. Maakondade Liidu juhatus täielikult pooldades Linnade Liidu poolt ette toodud motiivisi, tunnistas üldregistri sisseseadmise hädatarvilikuks ja näitas selle töö korraldamise võimalused vallavalitsustes.

Maakonnavalitsuste haridusosakondade juhatajate koosolek.

11. nov. peeti E. Maakondade Liidu kokkukutsel Tallinnas haridusosakondade juhatajate koosolek ära. Sellel koosolekul suudeti seisukoht võtta ainult keskkoolide kokkutõmbamise põhimõtete kohta. Mitte eitades keskkoolide kokkuõmbamise tarvet, tunnistati ühel häälel praegune keskkoolide kokkutõmbamise kava, — suletakse ainult maakeskkoole—rahva huvide vastu käivaks, tehes keskkoole linna omavalitsuste ja linna elanikkude monopoliks, kuna avalikkude keskkoolide seaduse järele keskkoolide ülespidamine ka maakonnaomavalitsuste ülesanne on. Muude päevakorral olevate küsimuste harutamine kandis informatsiooni laadi. Nende küsimuste kohta seisukoha võtmiseks tuleb 2. dets. teine haridusosakondade juhatajate koosolek kokku.

Haridusosakondade juhatajate teine koosolek

peetakse neljapäeval, 2. detsembr. s. a.

Tallinnas, Harju maakonnavalitsuse ruumes järgmise päevakorra läbiharutamiseks ära:

- 1) Avamine ja juhatuse valimine,
- 2) Uus õpetajate palgaseaduse eelnõu, ref. H. Lauri.
- 3) Koolivalitsuse korraldus, ref. J. Rein-tam.
- 4) Avalikkude algkoolide võrgu korraldamine, ref. D. Uiga.
- 5) Täiendusklasside korraldus küsimus, ref. on palutud haridusnõunik Kiivet.
- 6) Koolinõunikkuude instituut, ref. E. Rosen-berg.
- 7) Koolide revideerimise instruksioon, ref. J. Söödor,
- 8) Haridusosakondade tegevuse ühtlustamine, ref. on palutud A. Vainola.
- 9) Ülesanded noorsoo kasvatusel alal väljaspool kooli, ref. B. Steinberg.
- 10) Läti maakonnavalitsuse korraldus, ref. G. Maurer.
- 11) Päevakorda tõusvad küsimused.

Maakonnavalitsuste majandusosa-kondade juhatajate ja raamatupida-jate ühine nõupidamine

Tallinnas, Harju maakonnavalitsuse saalis peetakse kesknädalal, 24. novembril s. a. järgmise päevakorra ära.

- 1) Avamine ja juhatuse valimine.
- 2) Töölihtsustamine maakonnavalitsuste raamatupidamise alal Ameerika süsteemi tarvit. abil, ref. A. Pärjel.
- 3) Orderite ärakaotamise küsimus.
- 4) Raamatupidamise kohaldamine eel-arve kavaga.
- 5) Riigi summade arvestamise kord.
- 6) Siseministeeriumi nõudmised aasta aruannete kokkuseadmisel, ref. A. Pärjel.
- 7) Uue arvepidamise juhatuskirja kokku-seadmine vastavalt vastuvõetud ot-sustele ja
- 8) Päevakorda tõusvad küsimused.

Eesti Maakondade Liidu nõukogu koosolek

on reede, 3. detsembri peale s. a. Tallinnas määratud. Päevakorras on:

- 1) Avamine ja koosol. juhatuse valimine.
- 2) Maaomavalitsuste keskkoolide küsimus.
- 3) Õpetajate palgaseaduse eelnõu.
- 4) Koolivalitsuse korralduse põhimõtted uues omavalitsuse seaduses.
- 5) „Maakonna“ asemel „maa“ tarvitusele võtmise küsimus.
- 6) Kinnisvarade hindamise alal tulukuse raioonide küsimus (Kinn. hind. 1923

- a. sead. § 4) ref. kinnisvarade hindam. ameti juhataja hra Tiitso.
 7) Eesti Maakondade Liidu kodukord.
 8) Eesti Maakondade Liidu 1927 a. tegevuskava ja eelarve.
 9) Päevakorda tõusvad küsimused.

Võrumaa valla- ja alevisekretäride koosolek.

Arvamised kassade valitsemise ja tööstusmaksu kohta.

28. okt. korraldatud valla ja alevi perekonnaseisu ametnikkude instrueerimiskoosolekul, millest osa võttis 39 ametnikku, kelleks valla- ja alevisekretärid, arutati ka valla- ja alevikassade valitsemisse ja tööstusmaksusse puutuvaid küsimusi, et teada saada sekretäride arvamisi nende küsimuste kohta.

Teatavasti maksab praegu veel endine seadus, et valla rahakapi võtmed olgu vallavanema ja tema abide käes. Et selle seaduse täitmine aga raskusi sünnitab, on viimasel ajal pea üldiseks nähtuseks saanud, et võtmed üksi vallavanema käes. Viimane tarvitusele võetud kord kergendab tuntavalt vallavalitsuse liikmete ametipidamist sellega, et igal omavalitsuse päeval ei tarvitse ilmuda vallamajasse kõigil vallavalitsuse liikmetel, vaid küllalt on, kui seal viibib peale sekretäri ainult vallavanem. Tegelik elu on näidanud, et selle korra juures ka omad pahed on. Nimelt sattub vallakassa ühe isiku valitsemise alla, mis omakorda võimaldab valla rahaga lohakalt talitamisest ja raiskamist, nagu seda viimasel ajal mitmel pool ette tulnud.

Et küsimus õige tähtis, esitaski maakonnavalitsuse administratiivosakonna juhataja selle koosolekul sekretäridele, kui omavalitsustegelastele arvamise avaldamiseks.

Nende mõteteavaldusest selgus, et kassa võtmed olgu vallavanema käes üksi, kui viimane varandusega isik, kuna aga vastasel korral soovitav oleks võtmeid mitme isiku käes pidada, kes ühtlasi ka vastutavad olgu valla kassa eest.

Tööstusmaksu küsimuses tuldi arvamisele, et omavalitsustele jäägu õigus selle maksu määramiseks ja võtmiseks oma kulude katteks. Leiti õiglusest olevat, kui riik selle sissetulekuallika omavalitsustelt ära võtab.

Tuli ka kuuldavale arvamisi, mis nõudsid tööstusmaksu jaotamist kõigi vallaomavalitsuste vahel proportsionaalselt rahva arvule. Arvamise põhjenduseks toodi ette, et eriti suuremad tööstusettevõtted saavad

sissetulekut mitte üksi oma asukoha valla rahvalt, vaid juba suuremalt ümbruskonnalt, mispärast ka teistel peaks õigus olema kasust osasaamiseks.

„Võru Teataja“.

Harjumaa vallasekretäride koosolek. Protokoll.

Harju maakonnavalitsuse poolt korraldatud Harjumaa vallasekretäride koosoleku üle 1. novembril 1926 a. Harju maakonnavalitsuse ruumides.

Koosolekule oli ilmunud 38 vallasekretäri.

Koosolekut juhatas maakonnavalitsuse esimees M. Krusemann ja protokollkirjutaja administratiiv-osakonna asjaajaja K. Vacht.

Päevakorras olid: maakonna- ja vallavalitsuste omavahelise asjaajamise ning mitmesuguste muude tööde lihtsustamine ja perekonnaseisu seaduse käsitlemine ning teostamise kohta juhtnööride saamine.

Koosolekule ilmunud vallasekretärid, praegust vallavalitsuste seisukorda läbiarutades ühemeelisel leidsid, et vallavalitsustele igapäevaga seadusandlus paneb uusi kohustusi peale, millede täitmine suuremat tööjõudu tarvitab, kuna juba igapäevast asjatute nõudmistest keegi vallavalitsust ei vabasta. Vallavalitsuste majandusline seisukord ei võimalda täiendada tööjõu palkamist, sellepärast tuleb kiire korras paluda vastavaid riigi asutusi, et tegeliku elu seisukohalt üleliigsetena osutunud nõudmised saaks sedavõrd ära muudetud, kui seda maksavad seadused lubavad.

I.

Vallavalitsuste aasta aruannete ja eelarvete esitamise asjas koosolek leidis, et praegune kord, s. o. aruannete ja eelarvete esitamine kahes eksemplaris, millest üks jääb maakonnavalitsusele ja teine saadetakse Siseministeeriumile, — on eba-loomulik, nõuab palju ilmaaegset tööd ja kulu, millel pole otstarvet.

„Omavalitsuste ajutise järelevalve seaduse“ § 8 järele peab valla- ja aleviomavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle järelevalvet maakonnavalitsus, § 9 järele maakonnavalitsus nimetatud omavalitsuste tegevuse järelevalve kohta annab siseministrile aru iga aasta lõpul. Sellepärast oleks sellest küllalt, kui maakonnavalitsus läbi vaadatud ja õigeks tunnistatud aruannete ja eelarvete põhjal seab kokku maakonna valdade üldaruanded ja eelarved para-

grahvide ja peatükkide viisi, kuna vallavalitsuse poolt saadetud aruande ja eelarve ühe eksemplari juure lisamine on asjata paberite kuhjamine ministeeriumi. Teatavasti eelarvete ja aruannete läbivaatamine nõuab maakonnaavalitsuselt poole inimese tööjõu aastas, siis vaevalt on usutav, et Siseministeerium jõuab 11 maakonna valdade eelarveid ja aruandeid sisuliselt kontrollida. Teisest küljest pole ka mingisugust vajadust maakonnaavalitsuses ju kord tehtud tööd teistkordselt teha. Sellepärast tuleks see kord muuta ja lubada aruandeid ja eelarveid esitada ühes eksemplaris, —

II.

Koosolijate poolt kantakse ette, et senise korralduse järgi vallavalitsuste aresti kambrites karistust kandvad vahialuste söögirahade ja läbikäivate vangide tapikulude arve- ja nõudelehed esitatakse mitmesugustel üksikest erineval tähtaegadel iga mõeldud kolme kuu eest. Tapikulude nõudelehed esitatakse kahes eksemplaris. Mainitud kord tekitab üleliigset tööd selles mõttes, et arve- ja nõudelehtede esitamine sünnib liialt lühikese tähtaegade järgi, sest suuremas osas valdades tuleb esitatud aruande järgi väljamaksmisele mõnisada marka, mõnedel tõuseb see summa 1000—2000 margani, kuna mõnes üksikus vallas on nõudesumma 5—7000 marka. Ka tapikulude nõudelehtede esitamine kahes eksemplaris on mõteta, sest kulud maksetakse välja valla kassast avansina ja kantakse kassaraamatusse nõudelehe esimese eksemplari alusel, kuna teise eksemplari tagasi saamine ministeeriumilt sugugi ei ole tarvilik.

Koosolek asja läbikaalunud leiab, et vahialuste söögirahade ja tapikulude nõudelehtede esitamise tähtaeg tuleks ühtlustada ja seda pikendada poole aastate viisi, kusjuures maakonnaavalitsusele jäetakse võimalus ka lühemate tähtaegade järgi nende vallavalitsuste nõudelehti esitada, kus nõudesumma tõuseb suureks ja vallavalitsus ei jõua oma kassast kulusid väljamaksta. Parem aga oleks, kui vallavalitsustele vangiveo kulude katteks avansi antaks, sest praegu maksva arvepidamise korra juures valla summade tarvitamine on seotud teatud vormalisega. Sarnane kord tuntavalt kergendaks vallavalitsuste kui ka asjaosaliste riigiasutuste tööd.

III.

Tapikorras edasisaadetavate vangide saatmise korra kohta ärakuulates ülestõdetud küsimust koosolek leiab, et prae-

guse vangide saatmise kord, mis vene ajast pärit, ei sobi meie olukorraga, tekitab üleliigset tööd, teeb tüli kodanikkudele, kes otsekohe sellega saavad puudutatud ja nõuab ilmaaegset kulu riigilt. Nii on juhtumisi olnud, kus vahialune saadetakse Mõisakülalt, Rakverest, Põltsamaalt jne. maad mööda Tallinna, kusjuures vang käib läbi 10—20 vallast ja tal peab olema saatajaid tee pikkuse järgi 20—40 inimest. Sarnase korra juures läheb ühe vangiga konvoeerimine maksma 10—15.000 mrk. Samuti ebaõige on kord, kus linna ümbruskonna vallad peavad käima linnas vangisid vastuvõtmas ja siis valda edasisaatmiseks konvoeerima.

Koosolek küsimust kõigiti läbiarutanud leidis, et see kord tuleks muuta nii, et arreteeritud seal, kus raudteed olemas, saaks saadetud vangivagunites, kuna raudteest eemal asuvates valdades saatmist toimetatakse politsei jaoskonna vahel. Siis võiks igas jaoskonnas kaitseriistadega varustatud ametnik olla, kes arreteeritud saadaks, kuna tarviduse korral võiks vallavalitsuselt küüdiseaduse alusel abisaatajaid nõuda. Linnade ümbruskonna valdade asjas paluda Kohtuministeeriumi neid vabastada vangide linnas vastuvõtmise ja valda saatmise kohusest.

IV.

Elavaid arvustusi sünnitas maksude sissenõudmise kavetsetav uus seadus, mis Siseministeeriumi poolt välja töötatud ja Riigikogule esitatud vastuvõtmiseks.

Koosolek küsimust igakülgselt kaalutlenud tuli otsusesele, et maksude sissenõudmist sisseseada endise 1866 a. vallakogukonna seaduse põhimõtetel on absoluutselt võimata. Meie riiklik-poliitiline seisukord on täiesti muutunud ja ühes sellega vallavalitsustele nimetatud seaduse alustel endiste õiguste andmiseks puudub alus. Kui maksude sissenõudmine praeguste valla ametnikkude peale panna, siis see aina sünnitab teravaid vahekordi vallaomavalitsuse ametnikkude ja kodanikkude vahel.

Vallavalitsused ei saagi oma peale võtta riigi maksude sissenõudmist, sest see on seotud teatud kuludega. Küll võiksid vallaomavalitsused kõigi maksude sissenõudmise oma peale võtta siis, kui ühes poliitiliste kohustustega antakse vallavalitsustele ka vastavad õigused, s. o. seataks sisse kommunaal-politsei, nagu see on teistes omavalitsuslistes riikides, praegust poliitset vastavalt ümberkorraldades ja teda ühes oma eelarvetega maaomavalitsuste korraldusse andes. (Järgneb),

Linnade päev.

Linnadepäev, mis 13. ja 14. nov. Tallinas ära peeti, võttis vastu järgmised resolutsioonid:

Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse kommunaalpoliitika küsimuses.

Linnadepäev ootab vabariigi valitsuselt põhiseaduse väimule vastavat kommunaalpolitikat, mille läbi kaoks sellel alal, eriti seadusandluses juhuslikkus ja järjekindlus. Iseäranis linnadepäev rõhutab selle juhuslikkuse juures seda pahet, et omavalitsuste peale pannakse ülesandeid ja koormatusi ilma vastavate tuluallikate näitamata.

Täiesti vastuvõtmatud on põhiseaduse muutmise kavad omavalitsuste õiguste kitsendamise suhtes, mis tahavad teha praeguse tsentralistliku kalduvuse seadusepärase valitsemise viisiks.

Sihtühisuste probleemi küsimuses meie omavalitsuste elus.

Linnadepäev tunnistas omavalitsuste

koostöö avalikõiguslikul alusel soovitavaks ja peab selle koostöö kõige otstarbekohasemaks kujuks sihtühisuse. Linnade Liidul tuleb astuda tarvilikke samme sihtühisuste ellukutsumiseks.

Linnade, alevite ja maakondade vahekorra küsimuses.

Linnade, alevite ja maakondade koostöö on soovitatav ja tarvilik. Alevite ja maakondade vahekorrad parandamiseks on tarvilik teostada järelevalvet alevite üle ainult seadusepärasuse, mitte aga otstarbekohasuse seisukohast. Linnadepäev avaldab soovi, et Maakondade ja Linnade Liitude koostöö süveneks ja et need asutused esineks ühiselt omavalitsuste kohta käivate üldtähtsusega küsimuste puhul.

Linnade päev avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus otsustaks alevite linnadeks muutmise küsimusi mitte ainult elanikkude arvu järgi, vaid peaks silmas alevite majandusliku arenemise ja edenemise võimalusi, mis laseks neil linnadeks muutmisel tasakaalustada oma eelarveid.

Riigikohtu seletused.

Küütide asjus valla enda heaks.

1926 aastal mai kuu 28. päeval arutas Riigikohus, administratiiv-osakonnas, A. S. „Asserini“ voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse revisjoni kaebust Lüganuse jsk. rahukohtuniku otsuse peale 26. maist 1925 a. tema kaebe asjas Kalvi vallavalitsuse nõudmise peale 3. okt. 1924 a. küüdiraha asjus.

Kirjaga 3. okt. 1924 a. nr. 1725 teatas Kalvi vallavalitsus Aseri vabrikuvallavalitsusele, kui Koogu mõisa juriidilisele kasutajale, et Koogu mõisa ei ole vabatahtliselt oma küüdi kordi mitte ära teinud, vaatamata mitmekordse käsu peale; sellepärast on Koogu mõisa küütide arvel osa kooli ja vallamaja puid vähempakkumisel raha peale vedada antud. Nimetatud puude vedu on maksuma läinud 35.225 m., mis-suguse summa vallavalitsus palub vallale ära maksta. Kalvi vallavalitsuse nõudmise vastu A. S. „Asserini“ volinik kaebuse Lüganuse jsk. rahukohtunikule, paludes vallavalitsuse nõudmise 3. okt. 1924 a. tühistada põhjusel, et „Asserini“ vabrik on oma küüdikohustused täielikult täitnud. Otsusega 26. maist 1925 a. jättis Lüganuse

jsk. rahukohtunik A. S. „Asserini“ voliniku kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub A. S. „Asserini“ volinik Lüganuse jsk. rahukohtuniku otsuse ära muuta, tühistades vallavalitsuse otsuse, ehk asi teisele rahukohtunikule uueks otsustamiseks anda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Rahukohtunikule antud kaebuses seletas kaebaja, et tema volitaja A. S. „Asserini“ on kõik küüdi kohustused Kalvi valla heaks täielikult ära täitnud, mille tõenduseks palus ülekuulata tema volitaja usaldusmeest Koogu mõisa valitsejat Saart. Rahukohtuniku poolt ülekuulatud tunnistaja Saar seletas aga, et osa puid, mis Kalvi vallavalitsuse käsu järele Koogu mõis 1924 a. pidanud väljavedama, jäänud väljavedamata, sest nõudmine paistnud liialdatud olema. Mitu küüdi nõutud, seda tunnistaja ei mäletavat. Nagu sellest näha, ei tõenda tunnistaja, et Koogu mõis oma küüdi kohustuse täielikult täitnud oleks. Küll tõendavad aga rahukohtuniku poolt ülekuuletud tunnistajad Lippard ja Voosel, et Koogu mõisal 40 (tunnistaja Vooseli tõenduse järele isegi umbes 80) küüdi

korda täitmata jäänud. Sellega on ümberlõkatud kaebaja seletus, et A. S. „Asserini“, kelle käes Koogu mõis kasutada oli, kõik küüdikohustused Kalvi valla heaks täitnud on. Riigikohtule antud kaebuses toob kaebaja rahukohtuniku otsuse tühistamise põhjustena ette kaks asjaolu: 1) Tema volitaja täitnud küüdikohustuse vastavalt mõisa hobuste arvule, s. o. vastavalt 25 hobusele, kuna vallavalitsuse poolt määratud küüdi korrad vastavat 50 hobusele, tema volitajal ei olevat aga Koogu mõisas niipalju hobuseid olnud; 2) Riigikogu poolt 29. VI. 22 a. vastuvõetud küüdi määruste muutmise seaduse nr. 67 järele saavat küüdimees 12 m. hobuse ja kilomeetri pealt tasu. Kui tema volitaja oleks vallavalitsuse nõudmisele vastava sülla arvu puid välja vedanud, oleks vallavalitsusel tema volitajale tulnud umbes sama palju maksta, kui palju maksnud vähempakkumisel vedada antud puude eest. Sellepärast tulevat vallavalitsuse poolt nõuetavast summast küüdi tasu maha arvata ja ainult ülejäänud osa olevat vallavalitsuse õigus nõuda.

Kaebaja esimese väite kohta tuleb tähendada, et see on esiteks lõendamata: teiseks, küüdikohustus määratakse vastavalt maa suurusele (Eestimaa Talur. Sead. par. 269 ja 270), mitte aga maapidajate hobuste arvele. Mis puutub teisesse väitesse, siis tuleb vahet teha küütide vahel, mida vald on kohustatud andma riigi, sõjaväe, kaitseliidu, maakonna omavalitsuse ja politsei nõudmisel ning nende ametnikkudele ametlikkude sõitude ja vedude jaoks ja küütide vahel, mis täita tulevad valla enda heaks. Esimeste küütide eest on vald kohustatud küüdi täitjatele tasu maksma Vabariigi Valitsuse poolt 8. juulil 1019 a. vastuvõetud küüdi määruse par. 6 („R. T.“ nr. 47 — 1919 a.) ja Riigikogu poolt 29. juulil 1922 a. vastuvõetud sama määruse muutmise seaduse põhjal. Teiste küütide eest s. o. küütide eest valla enda heaks, mille hulka kuulub ka Koogu mõisa peale pandud vallamaja ja koolimaja puude vedu, tasu nõudmiseks puudub seadusline alus. Sellepärast Riigikohus otsustas A. S. „Asserini“ voliniku vann. adv. N. Kruuse revisjoni kaebuse tagajärjeta jätta.

Riigikohtu Adm. osak. toim. № 633 I. 1926 a.

Kas võib ametiasutus Tsiv. Kp. S. § 1285 ja 1286 põhjal oma ametnikule anda üldvolitust kõigi asjade ajamiseks edasivolituse õigusega?

Ts. Kr. S. § 1286 räägitakse käsust ehk ettekirjutusest asja ajamiseks (predpisanije na hodataistvo po delu) mitte asjade ajamiseks. Selle paragrahvi nõudel peab igas asjas kohtule esitatama eriline käsk ehk ettekirjutus, mis ametnikule asutuse juhatuselt asja ajamiseks on antud. Ei ole erandit tehtud ka nende ametiasutuste jaoks laiaulatusliku tööpiirkonnaga, nagu ministriumid ja mõned teised rahaasutused, kelle teenistuses on alalised ametnikud kohtu ja üldse õigusliste asjade jaoks (juriskonsuldid). Säärane nõudmine põhjendab nähtavasti sel alusel, et ametiasutuste valitsusele kuulub muude õiguste ja kohustuste hulgas ka korralduste tegemine asutuse kohta asjades niihästi nõuete tõstmiseks asutuse poolt kui ka vastuse andmiseks tema vastu tõstetud nõuetele. Sellega, et nõutakse igas asjas erilisel käsku asja ajamiseks, kindlustatakse, et asjade ajamine sünnib asutuse vastutava juhataja teadmisel ja juhtnõudel. Asutuse juhatuse poolt käsu või üldvolituse andmine ametnikule kõigi asjade ajamiseks, nagu see on eraelus lubatud (B. E. S. § 4371) ja ka sünnib, kus volitusi antakse kõigi juba tekkinud ja tulevikus tekkida võivate asjade jaoks, tähendaks nende asutuse asjade valitsemise ja juhtimise edasiandmist teisele, mis ei sobi avaliku õiguse põhimõttega: avalikuõiguslised asutused ja ametnikud töötavad igaüks kindlas ettenähtud õiguste ja kohuste piirides. — Eeltoodust järgneb, et ametiasutustel ei ole õigust anda oma ametnikule üldvolituse taolisi käskusid kõigi asjade asjaajamiseks; sellega langeb iseenesest ka ära küsimus üldvolituse edasiandmise üle ametniku poolt kolmandale isikuile. (R. Üldos. t. nr. 80 — 1925 a.). „Õigus“.

Kas on kuue klassilise algkooli ülevalpidamise kuludest osavõtmine omaval. sunduslik?

1926 aastal märtsi kuu 30. päeval arutas Riigikohus, administratiiv-osakonnas Sürgavere valla omavalitsuse voliniku Hendrik Juuti revisjoni kaebuse Suure-Jaani jsk. rahukohtuniku otsuse peale 11. juulist 1925 a. Viljandi Maakonnavalitsuse poolt Sürgavere vallanõukogu 1925 a. 11. märtsi otsuse nr. 2 p. 8 vastu Pärsti vallale kooli

ülespidamise kulude üle tõstetud protesti asjas.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Rahukohtuniku otsusega on Sürgavere valla-nõukogu otsus 11. märtsist 1925 a. prot. nr. 2 p. 8 tühistatud ja Sürgavere vallanõukogule ette kirjutatud ära tasuda Pärsti vallale selle kooli ülespidamise kulud Sürgavere valla lastele vastavas osas.

Selle otsuse vastu Riigikohtule esitatud Sürgavere valla omavalitsuse voliniku Hendrik Juuti revisjoni kaebus on põhjendamata.

Sürgavere vallanõukogu ütles ennast Pärsti vallale Sürgavere valla laste pealt majandusliste kulude tasumisest lahti põhjusel, et Sürgavere vald võõra valla laste pealt maksu ei võta ja et seadust ei ole, mis kohustaks valdasid nende laste eest, kes võõra valla koolides käivad, majanduslisi kulusid tasuma.

Need põhjendused olid rahukohtuniku poolt arutuse alla võetud ja, kui Aval. Algkooli seadusele vastukäivad, tema poolt mitte tähelepaneku väärilised leitud olevat ja selle järele vallanõukogu otsus tühistatud. Revisjoni kaebuses tuuakse rahukohtuniku otsuse muutmiseks ja Maakonna-valitsuse protesti tagajärjeta jätmiseks järgmist ette:

1) Pärsti vald ei teatanud Sürgavere valla omavalitsusele, kui Sürgavere valla lapsed Pärsti kooli vastu võttis, et ta laste pealt kooli ülespidamise kulusid nõuab, vaid esineb nõudmisega alles peale kooliaja lõppu.

2) Maakonna koolivalitsus põhjendab oma protestis Maakonnannõukogu poolt vastu võetud koolivõrgu korralduse peale, seda tähelepanemata jättes, et koolivõrk hakkab maksma alles 1930 aastal.

3) Ei ole Maakonna-koolivalitsus ega ka Pärsti valla omavalitsus kohtule mingisuguseid andmeid esitanud, kas käisivad

Sürgavere valla lapsed Pärsti algkooli ringkonda määratud Sürgavere valla osast Pärsti algkoolis, või käis neid ka väljastpoolt seda ringkonda. Niisama ei ole tõendatud, et Pärsti algkoolis käinud Sürgavere valla lapsed kõik sundusliku koolikohustuse alla käisid, sest praegu on algkool sunduslik 4 õpeaastale, kuna Pärsti algkool 6 klassiline on ja seega kahe viimase õpeaasta õpilased sundusliku koolikohustuse alla ei käi.

4) Kui vallad kohustatakse võõra valla algkoolides käinud laste pealt kooli majanduslisi kulusid tasuma, siis peaks Maakonna-koolivalitsus sellekohased juhatused andma, missuguseid kulusid nimelt vallad laste pealt maksma peavad, sest vastasel korral võib nõudja vallaomavalitsus kooli majanduslised kulud kunstlikult suureks teha, et teiste valdade käest raha välja pigistada, näiteks võib ka valla vaestemajade küttes ja valgustused kooli arvele kirjutada ta maksja vald ei saa seda kuidagi kontrollida.

Ettetoodu kohta tuleb konstateerida, et vallanõukogu oma otsusega on keeldunud üldse ülespidamise kulusid kandmata oma valla laste eest, kes Pärsti koolis käisid, mitte aga sellepärast, et ühed või teised andmed puudusid, mis tarvilikud olid tasu summa väljaarvamisel ja sellepärast ei või neid vaielusi arvesse võtta. Asjaolu, et Pärsti vald peale kooliaja lõppu tasu nõudmisega esines, on tähtsusetu ja ei või Sürgavere valda vabastada seaduses ettenähtud kohustusest, kooli majanduslised kulud ära tasuda. Viimaks, on 6 aastaline avatud, siis tuleb tema kohta ka käsitada Avalikkude algkoolide seadust ja selle seaduse elluviimise kohta käivaid määrusi. Eeltoodud põhjustel Adm. k. k. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Sürgavere valla omavalitsuse voliniku Hendrik Juuti revisjoni kaebus tagajärjeta jätta.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 54. Vähemusrahvuste keele tarvitamise õigusest.

Põhiseaduse paragrahv 23 annab Vene, Saksa ja Rootsi vähemusrahvustele õiguse oma keeli kirjalikkude palvetega riiklikkude asutuste poole pöörata. Mis alusel keeldub Narva Politsei Prefekt Vene rahvusest kodanikkudelt nende keeles kirjutatud

kirjalikke palveid vastu võtmast, nagu see alles hiljuti paaril korral ette tuli?

Vallasekretär R.

Vastus:

Põhiseaduse § 23 järgi on Saksa, Vene ja Rootsi rahvusest kodanikul õigus pöörata riiklikkudesse keskasutustesse kirjalikult oma keeli. Mis puutub aga tähen-

datud rahvusvähemuste keelte tarvitamisse kohalikkudes riiklikkudes asutustes, siis tuleb seda sama paragrahvi järgi ligemalt äramäärata eriseadusega. Senini puudub vastav eriseadus, järjekult tuleb praegu kohalikkudes riiklikkudes asutustes tarvitada riigi keelt.

Küsimus Nr. 55. Tempelmaksustamisest koolimaja ostu puhul.

Vald ja Nooresoo Kasvatuse Selts on kokku leppinud, et Selts müüb oma maja, mis on koolimajaks ehitatud ja üle 20 aasta ainult koolimajaks tarvitatud vallale. Müük on tingitud sellest, et nüüd maksvate seaduste järele on kohustatud vald koolide majanduslised kulud kandma ja Seltsil ei ole enam võimalust kooli üleval pidada. Kool on tegelikult üks ja seesama, ainult kooli ülevalpidajaks on teine asutus.

Kas kuulub eelnimetatud maja müügi-ostu leping tempelmaksu alla? Avalikkude algkoolide seaduse § 96 põhjal on kõik koolidesse puutuvad aktid, palvekirjad, krepostikirjad jne. margimaksust vabad, samuti on kooli liikumata varandus kohustustest vaba, teiselt poolt on Nooresoo Kasvatuse Selts kui kasvatusline ja haridusline asutus ja ka tema asjatoimetused ei peaks tempelmaksu alla kuuluma, ostumüügi objektiks on ka koolidesse puutuv asi koolimaja, järjekult ei peaks leping tempelmaksu alla kuuluma. O. H.

Vastus:

Liivi- ja Eestimaa tempelmaksu korraldused („Verordnungsblatt für Liv- und Estland“ nr. 18 — 1918 a.) § 1, B, p. 4 ja avalikkude algkoolide seaduse („Riigi Teataja“ nr. 75/76 — 1920 a.) § 96 järgi tuleb küsimuses tähendatud ostu-müügi akt tempelmaksust vabastatuks lugeda.

Küsimus Nr. 56. Süüdistuse tõstmisest kooli kohustuse mitetäitmise puhul.

Kellel on õigus koolikohustuse mitetäitmise eest rahukohtus süüdistust tõsta (aval. algk. sead. §§ 15 ja 19), vallavalitsusel või valla koolivalitsusel, s. o. kas vallakoolivalitsus käib kr. kohtup. sead. § 42 pt. 3 ja § 49 ettenähtud asutuste hulka?

Vastus: A. S.

Eestimaa koolivalitsuse ajutise korralduse („Riigi Teataja“ nr. 6—1918 a.) § 26 p. e järgi on valla-koolivalitsuse ülesandeks „hoolekandmine, et kõik kooliealised lapsed koolis käiks“; avalikkude algkoolide seaduse § 12 põhjal valvab koolikohustuse täitmise järele kooliringkonnas kohaline koolivalitsus, sama seaduse § 85 p. 1 järgi

Eelarve kokkuseadmise puhul

ei tohi ükski omavalitsustegelane unustada eelarvesse võtmast, ükskõik kelle eelarve see on, tarviilike krediite „Maaomavalitsuse“, „Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“ ja muu omavalitsustesse puutuva kirjanduse muretsemiseks.

kuulub kooli hoolekogu ülesannete hulka „järevalve nende laste korraliku kooliskäimise üle, kes on kantud kohalise koolivalitsuse poolt hoolekogu korralduse alla kuuluva kooli õpilaste nimekirja“; sama paragrahvi pp. 16 ja 17 põhjal kuulub hoolekogu ülesannete hulka otsustamise õpilaste koolist puudumiste põhjuste üle ja nende tunnistamise vabandamatuks ehk vabandatavaks ning trahviraha järgu äramääramine õpilaste puudumise korral vabandamatuil põhjustel ja sellest teatamine trahvitavale lapsevanemale või hoolekandjale. Sellest selgub, esiteks et koolikohustuse täitmise järele valvamine kuulub kohalisele koolivalitsusele ja, teiseks et koolihoolekogud samas asjas alluvad kohalisele koolivalitsusele, kes ka siis, koolihoolekogu ettekandel, § 15 ettenähtud trahvi administratiivsel teel sisse nõuab ning süüdlasi sama paragrahvi teises lõikes tähendatud juhtumistel vastutusele võtab. Mis puutub § 19, siis on seal otsekohe öeldud, et „selle määruse järele valvab kohaline koolivalitsus“.

Tartu maakonnaavalitsus teatab, et vallasekretäride eksamid

peetakse ära maakonnaavalitsuse ruumides 9.—11. detsembrini s. a.

Algus 9. XII. s. a. kell 10 hom. Eksamil lastakse isikud, kes vastavad R. T. Nr. 22 — 1926 a. avaldatud Siseministri poolt 4. III. s. a. kinnitatud eksamikava § 3 nõuetele. Soovijatel tuleb sellekohane kirjalik sooviavaldus lühikese elulookirjeldusega ja tarviliste dokumentidega saata Administratiivosakonna juhataja nimele. Üksikasjaline eksamikava on avaldatud „Maaomavalitsuse“ Nr. 6.

TARTU MAAKONNAVALITSUS.

Kirjavastused.

- A. P. V-s. Ilmub, kuid ootab ruumi.
 A. P. T-s. Mõlemad saadetused käes, kuid selles numbrisse ei saanud mahutada.
 A. S. V-s. Ilmuvad.
 E. B. P-s. Ootab esimeses järjekorras ruumi.